

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ
ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန

မြန်မာကဗျာလက်ရွေးစင် နဝမတန်း

အခြေခံပညာသင်ရိုးညွှန်းတမ်း၊ သင်ရိုးမာတိကာနှင့်
ကျောင်းသုံးစာအုပ်ကော်မတီ

1. The first part of the paper
is devoted to a general
discussion of the problem.

2. The second part of the paper
is devoted to a detailed
analysis of the problem.

3. The third part of the paper
is devoted to a detailed
analysis of the problem.

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ
ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန

မြန်မာကဗျာလက်ရွေးစင် နဝမတန်း

အခြေခံပညာသင်ရိုးညွှန်းတမ်း၊ သင်ရိုးမာတိကာနှင့်
ကျောင်းသုံးစာအုပ်ကော်မတီ

၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ၊ အုပ်စု-၆၈၂၅၀၈ အုပ်
၂၀၁၈-၂၀၁၉ ပညာသင်နှစ်

အခြေခံပညာ သင်ရိုးညွှန်းတမ်း၊ သင်ရိုးမာတိကာနှင့်
ကျောင်းသုံးစာအုပ်ကော်မတီ၏ မူပိုင်ဖြစ်သည်။

အမှာစာ

မြန်မာနိုင်ငံပညာရေးကို အဆင့်အတန်းမြင့်မားစေရန် ပညာရေးအစီအစဉ်သစ်ဖြင့် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

ထိုအစီအစဉ်သစ်အရ အခြေခံပညာရေးကဏ္ဍတွင် မြန်မာစာအခြေခံ ခိုင်ခံ့တောင့်တင်း၍ ကျွမ်းကျင်စွာ တတ်မြောက်စေရန် မြန်မာစာသင်ရိုးကို ပြန်လည်ရေးဆွဲပါသည်။

အဆိုပါသင်ရိုးအရ အခြေခံပညာအထက်တန်း မြန်မာစာသင်ကြားခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို အောက်ပါအတိုင်း ချမှတ်သင်ကြားမည် ဖြစ်ပါသည်။

၁။ စကားပြေလေ့လာရာတွင်အကြောင်းအရာ၊ အရေးအသားနှင့်အလင်္ကာတန်ဆာဆင်မှုကို သိရှိစေရန်။

၂။ ကဗျာကိုလေ့လာရာတွင် ကဗျာအဓိပ္ပာယ်၊ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် အလင်္ကာတန်ဆာဆင်မှုကိုသိရှိနားလည်စေရန်။

၃။ ဝေါဟာရကြွယ်ဝစေရန်နှင့် ကျွမ်းကျင်စွာ သုံးနှုန်းတတ်စေရန်။

၄။ စာကိုပြေပြေပြစ်ပြစ်နှင့် တန်ဆာဆင်ရေးတတ်စေရန်။

၅။ စာစီစာကုံး လေ့ကျင့်ပေးရန်။

အထက်ပါ ရည်မှန်းချက်နှင့်အညီ အခြေခံပညာအထက်တန်း နဝမတန်းတွင် သင်ကြားနိုင်ရန် မြန်မာကဗျာလက်ရွေးစင် ကို ရွေးချယ်ပြုစုပါသည်။

ကဗျာများကိုရွေးချယ်ရာတွင် ကဗျာဖွဲ့နည်းပုံစံများ စုံလင်စေရန် ကဗျာအကြောင်းအရာများ စုံလင်စေရန်နှင့် ခေတ်အစဉ် ပေါ်လွင်စေရန် ရွေးချယ်ခဲ့ပါသည်။

ကဗျာဆိုသည်မှာ ခံစားမှုရသပေါ်လွင်အောင် ကာရန် စည်းကမ်းနှင့် ဖွဲ့ဆိုသီကုံးရသောစာဖြစ်သည်။ အကြောင်းအရာကိုလိုက်၍ ကဗျာဖွဲ့နည်း ပုံစံအမျိုးမျိုးရှိသည်။ လင်္ကာ၊ တောလား၊ ရတု၊ အန်ချင်း၊ တျာချင်း၊ အိုင်ချင်း၊ တေးထပ်၊ သံချို၊ လေးချိုးကြီး စသည်ဖြင့် ကဗျာဖွဲ့နည်း ပုံစံများကွဲပြားသည်။ ကဗျာဖွဲ့နည်းပုံစံများကို အကြောင်းအရာနှင့် လိုက်ဖက်အောင် ရေးဖွဲ့ရမြဲဖြစ်သည်။ ဇာတ်တော်အကြောင်းကို ပျို့လင်္ကာပုံစံ၊ စစ်ရေးနိုင်ငံရေးအကြောင်းကို ဧချင်း၊ မော်ကွန်းပုံစံ၊ တောတောင်ရေမြေ ရာသီဥတုအကြောင်းကို ရတုပုံစံဖြင့် ဖွဲ့နွဲ့လေ့ရှိသည်။ ကြွယ်ဝသော မြန်မာကဗျာကို ရတုပုံစံဖြင့် ဖွဲ့နွဲ့လေ့ရှိသည်။ ကြွယ်ဝသော မြန်မာကဗျာ ပုံစံအမျိုးမျိုး၏အလှကို ခံစားသိမြင်နိုင်စိမ့်သောငှာ ဤသို့စီစဉ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။

ကဗျာများသည် ပုဂံခေတ် ကျန်စစ်သားမင်း လက်ထက် မြကန်သာယာပုံမှ အင်္ဂလိပ်ကိုလိုနီခေတ် အညာယာသမားတို့ ဆင်းရဲဒုက္ခရောက်ကြပုံအထိ အကြောင်းအရာစုံ ဖြစ်သည်။ မြန်မာ့လူမှုဘဝ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာကို နှစ်သက်ဖွယ်နည်းလမ်းဖြင့် ခံစားမြင်သိ သတိမူစိမ့်သောငှာ ဤသို့စီစဉ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။

ကဗျာအပိုဒ်တိုင်း၏ အဖွင့်တွင်လည်းစာဆို အကြောင်း၊ ကဗျာအကြောင်းနှင့် ကဗျာပုံစံအကြောင်း

တို့ကို ကဗျာ၏ နောက်ခံကားအဖြစ် မိတ်ဆက်လမ်းခင်းပေးထား ပါသည်။ တပည့်များ၏ နားနှင့်သင့်ရုံ အကျဉ်းမျှ နိဒါန်းခင်း ပေးလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ အလေ့အလာ၊ အဖတ်အရွှာ၊ ဗဟုသုတများကို ဆည်းပူး၍ ဆရာ သည် မိမိ၏တပည့်များအား ယခုထက်ပိုမိုပြည့်စုံစွာ မိတ်ဆက်ပေးလိုလျှင်လည်း တပည့်များ၏ အခြေ အနေကိုလိုက်၍ မိတ်ဆက်ပေးနိုင်သည်။ မြန်မာစာကို ပိုမိုစိတ်ဝင်စားလာစေမည့် အကျိုးရနိုင်ပါသည်။

ထို့ပြင် 'ကဗျာတစ်ပုဒ်ဆုံးတိုင်း ခက်ဆစ်အဖွင့်များကို ထည့်သွင်းပေးထားပါသည်။ ဆရာနှင့်တကွ တပည့်များအဖို့ ကဗျာလေ့လာရာ၌ လွယ်လွယ်ကူကူ လေ့လာနိုင်စေရန် ဖြစ်သည်။

ခက်ဆစ်ဖွင့်ရာတွင် မြန်မာအဘိဓာန် အကျဉ်းချုပ်လာ အဘိဓာန်အနက်ကို ကဗျာထွက် အနက်နှင့် ညှိ၍ ကဗျာသဘောနှင့် လိုက်လျောအောင် ဖွင့်ပြထားပါသည်။

ဤကဗျာများကို သင်ကြားပို့ချရာတွင် ဆရာများအား အကြံပေးမှာကြားလိုသော အချက်များရှိပါ သည်။

ကဗျာကို အဖြတ်အတောက် အရပ်အဆိုင်း မှန်မှန်၊ ဌာန်ကရိုဏ်း ကျကျရွတ်ပြပါ။ ကဗျာသည်ရွတ်ဖို့၊ ဆိုဖို့ရေးသော စာဖြစ်သည်။ ရတု၊ တေးထပ်၊ အိုင်ချင်း၊ လေးချိုး၊ သံချို့ စသည်တို့ကို ရှေးပညာရှင်တို့သည် စနစ်တကျရွတ်ဆိုခဲ့ကြသည်။ စာနာသူတို့ကလည်း ကဗျာရွတ်ဆိုသံကို အရသာခံ၍ ကြားနာခဲ့ကြသည့် အစဉ်အလာရှိသည်။

ကဗျာသည် ဘာသာစကားကို အကောင်းဆုံး၊ အထူးခြားဆုံးဖန်တီးထားသော စာပေလက်ရာ ဖြစ်သည်။ စာဆိုသုံးထားသည့် စကားလုံးများသည် ကဗျာတွင် နေရာတကျ သင့်လျော်ညီညွတ်မှု ရှိနေတတ် သည်။ ထိုသို့ရှိနေတတ်ပုံကို ခက်ဆစ်အဖွင့်၏အကူဖြင့် ရှင်းပြပါ။ သို့မှသာ စကားလုံးတို့ကို သူ့နေရာနှင့်သူ အံဝင်ခွင်ကျဖြစ်အောင် တိတိကျကျ၊ ကျစ်ကျစ် လျစ်လျစ် သုံးတတ်သော စာတို့၏စွမ်းရည်ကို အကဲခတ်နိုင်ပေ လိမ့်မည်။

ကဗျာတွင်ပါဝင်သော ဇာတ်ဆောင်တစ်ဦး သို့မဟုတ် ဇာတ်ဆောင်များကို ဖော်ထုတ်ပါ။ 'မြကန်သာ' ကဗျာတွင် ကဗျာ၏ဇာတ်ဆောင်သည် မြကန်ပင်ဖြစ်သည်။ 'အင်းလယ်က ရွှေကြာပန်း' ကဗျာ တွင် ဇာတ်ဆောင်သည် အင်းလေးဒေသ မောင်နှင့်မယ်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ဤသဘောအတိုင်းပင် အခြားကဗျာတို့တွင်လည်း ဇာတ်ဆောင်တို့ကို ဖော်ထုတ်ပါ။

ကဗျာနှင့်ဆိုင်သောအခါကာလ၊ ကဗျာနှင့်ဆိုင်ရာ နေရာဒေသတို့ကို မှန်းဆပါ။ နေ့၊ ည၊ လ၊ နှစ်၊ ခေတ်၊ ရာသီ စသော ကာလတို့ကိုလည်းကောင်း၊ နန်းတွင်း၊ နန်းပြင် လယ်တောယာတော၊ မြစ်ကမ်း၊ ကျောင်းစသောနေရာ ဒေသကိုလည်းကောင်း မှန်းဆပါ။ ကာလဒေသနောက်ခံကြောင့် ကဗျာ၏ရုပ်ပုံကား သည် ပိုမိုကြွတက်လာဖွယ် ရှိပါသည်။

ကဗျာပါ အဖြစ်အပျက်၊ ကဗျာပါအရေးကိစ္စ၊ ကဗျာပါအကြောင်းအရာကို ဖော်ထုတ်ကြည့်ပါ။ စာဆို၏ အာဘော်၊ စာဆို၏ဆိုလိုရင်းကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သိနိုင်စေရန်ဖြစ်သည်။

ကဗျာ၏ရည်ရွယ်ချက်သည် အဘယ်နည်း။ စာသင်သားများကို ဆုံးမလိုသည့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြစ်

သည်ဟု လည်းကောင်း၊ ရှေးခေတ်လယ်သမား ယာသမားတို့၏ဘဝကို သိမြင်စာနာစေလိုသည့် ရည်ရွယ်ချက် ဖြစ်သည်ဟု လည်းကောင်း ရည်ရွယ်ချက် အမျိုးမျိုးရှိတတ်သည်။ ထိုရည်ရွယ် ချက်တို့ကို ဖော်ထုတ်ကြည့်လျှင် ကဗျာ၏အဓိပ္ပာယ်ကို ပို၍ပြည့်ပြည့်စုံစုံ နားလည်နိုင်ပေမည်။

ကဗျာသည် ခံစားမှုပေးသော အဖွဲ့အနွဲ့ဖြစ်သည်။ ချစ်ခင်ခြင်း၊ ကြည်ရွှင်ခြင်း၊ လွမ်းဆွတ်ခြင်း၊ အားတက်ခြင်း စသော ခံစားမှုအမျိုးမျိုးကို ပေးနိုင်စွမ်းရှိသော အဖွဲ့အနွဲ့ဖြစ်သည်။ ထိုခံစားမှု၏အစွမ်းဖြင့် ဘဝအသိ၊ ဘဝအမြင်ကို သိမြင် လာစေနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ကဗျာအရသာကို တပည့်များ ခံစားတတ်အောင် သင်ပေးဖို့လိုသည်။

ခံစားရာတွင် ဘဝအတွေ့အကြုံအလျောက်၊ ခံစားနိုင်သောစွမ်းအားအလျောက် ခံစားပုံအမျိုးမျိုး ကွဲပြားနိုင်သည်။ ယင်းသို့ ခံစားပုံမတူလျှင်လည်း သင့်လျော်သော အကျိုးအကြောင်းကို စစ်မေး၍ ကဗျာ အရသာခံစားတတ်သော စွမ်းရည်မြင့်လာအောင် ဆရာကူညီသင့်သည်။

ထို့နောက် ကဗျာဖွဲ့နွဲ့ပုံတို့ကို ဆက်လက်လေ့လာသင့်သည်။ ဖွဲ့နွဲ့ပုံကို သင်ကြားပေးရာတွင် တပည့်များသိသင့် သိထိုက်သော အလင်္ကာအချို့နှင့် ဂုဏ်အချို့ကို နားလည်သဘောပေါက်အောင် ရှင်းပြ ရန်ဖြစ်သည်။

ကဗျာကို တန်ဆာဆင်ရာတွင် စာဆိုတို့သည် ဝက်ဂုတ္တိအလင်္ကာကို သုံးလေ့ရှိကြသည်။ အသံအဆင် တန်ဆာဖြစ်သော မြည်သံစွဲအလင်္ကာကိုလည်းကောင်း၊ ဝက်ဂုတ္တိအလင်္ကာ အမျိုးအစားတို့အနက် ခိုင်းနှိုင်း အဆင်တန်ဆာဖြစ်သော ဥပမာအလင်္ကာ၊ ထပ်တူပြုအဆင်တန်ဆာ ဖြစ်သောရူပကအလင်္ကာ၊ လွန်ကဲဖွဲ့ အဆင်တန်ဆာဖြစ်သော အတိသယဂုတ္တိအလင်္ကာတို့ကို လည်းကောင်း၊ ရေရေလည်လည် သဘောပေါက် အောင် သင်ကြားပေးသင့်သည်။ ယင်းသို့ အလင်္ကာအကြောင်းကို သင်ကြားပေးရာတွင် ကဗျာ၏အာဘော်၊ ကဗျာ၏ဆိုလိုချက်ကို ထက်ထက် မြက်မြက်ဖြစ်အောင် ပို့ဆောင်ပေးသော အဆင်တန်ဆာအဖြစ် သင်ကြား သင့်သည်။ ကဗျာအာဘော်နှင့် အဆက်အစပ်မရှိဘဲ အလင်္ကာစကားချည်း သက်သက်ကိုကွက်၍ သင်ကြား လေ့လာခြင်း မဖြစ်သင့်။

ထို့ပြင် ကဗျာဂုဏ်အချို့ကိုလည်း ရှင်းလင်းသင်ကြား ပေးသင့်သည်။ ကာရန်ထပ်သော နဘေထပ် ဂုဏ်၊ ချို့သာသော မဓုရတာဂုဏ်၊ သိလွယ်ရှင်းလင်းသော ပသာဒဂုဏ်၊ ကျစ်လျစ် သိပ်သည်းသော သြဇဂုဏ်၊ သက်မဲ့ကိုသက်ရှိ၊ ပုံသဏ္ဌာန်မဲ့ကို ပုံသဏ္ဌာန်ရှိ စသည်ဖြင့် မရှိကိုအရှိပြုကာ တင်းစားသော သမာဓိဂုဏ်ဟူ သောဂုဏ်အချို့ကို သိနားလည်စေပြီးလျှင် ကဗျာဖွဲ့နွဲ့ပုံကို အကဲခတ်စေသင့်သည်။ တပည့်များနှင့် ဆွေးနွေး ခြင်း၊ မေးမြန်းခြင်းပြု၍ တပည့်တို့နားလည်အောင် အားထုတ်သင်ကြားပေးသင့်သည်။

ဤနည်းအားဖြင့် တပည့်တို့၏ စိတ်ကူးဉာဏ်ကို ဖွံ့ဖြိုးလာအောင် ပျိုးထောင်ပေးရာသည်။ ကဗျာ များသည် ဇာတိမာန်နိုးကြားရေး၊ ကိုယ့်နိုင်ငံ ကိုယ့်လူမျိုး၏ ကောင်းကွက်လှကွက်များကို မြင်တတ်ကြည့် တတ်ပြီး လေးစားမြတ်နိုးတန်ဖိုးထား စိတ်ထက်သန်ရေး၊ သူတစ်ပါးအကျိုး သယ်ပိုးဆောင်ရွက်လိုစိတ် ထက်သန်ရေး၊ လောကကိုတည်ဆောက်ပြုပြင် အလှဆင်လိုစိတ် ထက်သန်ရေးတို့ကို ဦးတည်ရေးဖွဲ့ထားသော

ကဗျာများဖြစ်သည်။ မြန်မာစာပေလောကတွင် ထင်ရှားသော ကဗျာဆရာများ၏ လက်ရာများဖြစ်သည်။ ထိုကဗျာများကို ဆည်းပူးခြင်းဖြင့် မြန်မာဘာသာ စကားနှင့် မြန်မာစာပေ လေ့လာမှုဆိုင်ရာအရည်အသွေးများနှင့် စိတ်ဓာတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အရည်အသွေးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာမည်ဟု မျှော်မှန်းပါသည်။

အချုပ်အားဖြင့်

- (က) ကဗျာကိုရသပေါ်လွင်အောင် ဖတ်ရွတ်သိဆိုပါ။
- (ခ) အဘိဓာန်ကို အသုံးပြု၍ ကဗျာပါခက်ဆစ်စကားလုံးများကို အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ကြည့်ပါ။
- (ဂ) ကဗျာတွင်ပါဝင်သော ဇာတ်ဆောင်ကိုဖော်ထုတ်ပါ။ ကာလဒေသကို မှန်းဆပါ။
- (ဃ) ကဗျာပါ အကြောင်းအရာကို မိမိ စကားဖြင့် စကားပြေပြန်ကြည့်ပါ။
- (င) ကဗျာ၏ရည်ရွယ်ချက်ကို ဖော် ထုတ်ပါ။
- (စ) ကဗျာတွင် ပါဝင်သောရသ၊ အလင်္ကာနှင့်ဂုဏ်တို့ကို ဖော်ထုတ် လေ့လာပါ။

ဆရာ၊ ဆရာမများသည် နဝမတန်းကဗျာလက်ရွေးစင် စာအုပ်အမှာစာတွင် လမ်းညွှန်ထားသော အချက်များနှင့်အညီ ဤကဗျာများကို သင်ကြားရန်ဖြစ်သည်။

မာတိကာ

စဉ်	ကဗျာ	ရေးသူ	စာမျက်နှာ
၁။	မြကန်သာ	အမည်မသိ	၁
၂။	သီကုံးပန်းသွင်နေ့တိုင်းဆင်	ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ	၃
၃။	နှမထွေးမယ့်ကိုလိုလျှင်	ရှင်ငြိမ်းမယ်	၉
၄။	ဝသန်ကာလမိုးကျတည့်လျှင်	ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာ	၁၂
၅။	မဲဇာတောင်ခြေ	လက်ဝဲသုန္ဒရ	၁၅
၆။	ဗုံတော်သား	ကျေးလက်ရိုးရာတေး	၂၀
၇။	ပေါင်းရှစ်ယောက်ကောက်စိုက်သူ	မောင်းထောင် ဦးကျော်လှ	၂၄
၈။	အင်းလယ်ကရွှေကြာပန်း	ကျေးလက်ရိုးရာတေး	၂၈
၉။	ပတ္တမြားရွှေဂူ	မန်လည်ဆရာတော်	၃၁
၁၀။	အညာမင်္ဂလာဆောင်	သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း	၃၃
၁၁။	လှိုင်းကလေးသင်	ဇော်ဂျီ	၃၈
၁၂။	အလှရှိရာ	ငွေတာရီ	၄၁
၁၃။	လောကအလှဆင်နေ၏	မင်းယုဝေ	၄၃
၁၄။	ချောင်းကလေး	ဘုတလင်ချစ်လေး	၄၆
၁၅။	နှင်းယွန်းဟေမန်	ဒဂုန်တာရာ	၄၉

မြကန်သာ (ပုဂံခေတ်)

ပုဂံခေတ်တွင် မြန်မာတို့သည် နိုင်ငံကို ဦးစွာစည်းရုံး တည်ထောင်ကြသည်။ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ ဘာသာရေး၊ စာပေ စသည်တို့ကိုလည်း တစည်းတရုံးတည်းဖြစ်အောင် ကြိုးစားကြသည်။ ဆည်မြောင်း ကန်ချောင်းများကို ဆည်ဖို့ကြသည်။ ဘုရားဂူကျောင်းများကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်း ကြသည်။ မွန်အက္ခရာကို အခြေခံကာ မြန်မာအက္ခရာကို တီထွင်ကြသည်။ မိမိတို့ဒါနကို ကျောက်ထက်တွင် အက္ခရာတင်ကြသည်။

ပုဂံကျောက်စာများသည် အများအားဖြင့် စကားပြေ အရေးအသားများသာ ဖြစ်ကြသည်။ 'သိုးက လေ' အစချီသော ပုပ္ပားနတ်တောင်ဖွဲ့လင်္ကာစသည်တို့ကို ပုဂံခေတ်တွင် ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်ဟု အချို့ပညာရှိများက ဆိုခဲ့ကြသည်။ မြကန်သာ ကဗျာကိုလည်း ပုဂံခေတ်ကဗျာတစ်ပုဒ်ဟု ယူဆခဲ့ကြသည်။ ပုဂံကျောက်စာများ တွင်တွေ့ရလေ့ရှိသည့် 'တောင်ကျချောင်းတေး'၊ 'ကန်ပိုင်'၊ 'တူစွဟုတ္တာ' ဟူသော စကားလုံးတို့ကို မြကန်သာ ကဗျာ၌ တွေ့ရှိရသည်။

မြကန်သာကဗျာသည် တူရွှင်းတောင်ခြေရှိ မြကန်၏ အကြောင်းကိုဖွဲ့ထားသည့် ကဗျာဖြစ်သည်။ ပုဂံခေတ် ကျန်စစ်သားမင်း လက်ထက်တွင် မြကန်ကို တူးဖော်ခဲ့သည်။ 'မဟာနိဗ္ဗာနလက်ဆွဲချီရေ' ဟု အမည်ပေးခဲ့သည်။ ကဗျာပုံစံမှာ လေးလုံးစပ် လင်္ကာပုံစံပင်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့နွဲ့ပုံမှာ ပြေပြစ် ကျစ်လျစ်သည်။ မြကန်သရုပ်ကို တိုတိုကျဉ်းကျဉ်းနှင့် ပေါ်လွင်အောင် ဖွဲ့ဆိုထားသည်မှာ နှစ်သက်ကြည်နူးဖွယ် ဖြစ်သည်။

မြကန်သာ

မြကန်သာ

တောင်ကျချောင်းတေး၊ ရေဝင်ပြေးလှည့်

ရေအေးကြည်စွာ၊ ကန်ပိုင်မာလျက်

ကြာပေါင်းထုံထုံ၊ ငှက်မျိုးစုံသည်

ဘုံဝတီသာ၊ နန္ဒာပေလော

တူစွဟုတ္တာ။

လင်္ကာ

အမည်မသိ

ဧကန်ဆန်အဖွင့်

- ၁။ မြကန် = တူရွင်းတောင်ခြေတွင် ပုဂံခေတ်က ဆည်ဖို့ခဲ့သော တစ်ဖက်ဆည်ကန်။
- ၂။ တောင်ကျချောင်း = မိုးရွာချိန်တွင် တောင်ပေါ်မှ အရှိန်အဟုန်ပြင်းစွာ စီးဆင်းသောချောင်း။
- ၃။ တေး = တည်း။ ဖြစ်သတည်း။
- ၄။ ကန်ပိုင် = ကန်ပေါင်ရိုး။ ကန်ရိုး။
- ၅။ ထုံထုံ = မွေးကြိုင်စွာ။ အနံ့စွဲငြိလျက်။
- ၆။ ဘုံဝတီ = နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်တွင် ဒုတိယအထပ်။ တာဝတိံသာ။
- ၇။ နန္ဒာ = တာဝတိံသာနတ်ပြည်တွင် ရှိသော နန္ဒာကန်။
- ၈။ ဟုတ္တာ = ဟုတ်သည်။ မှန်သည်။
ဟုတ်သတည်း။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

မြကန်၏ သာယာပုံကို ရေးဖွဲ့ထားသည်။ ပုဂံသားတို့ စည်းရုံးပုံကိုတွေ့ရသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းပေးခွန်းများ

- ၁။ မြကန်၏သာယာပုံကို သရုပ်ဖော်ရေးသားပါ။
- ၂။ အောက်ပါအဖွဲ့တို့၏ ဆိုလိုရင်းကို တိတိကျကျ၊
ပြေပြေ ပြစ်ပြစ် ရေးသားဖော်ပြပါ။
- (က) မြကန်သာ၊ တောင်ကျချောင်းတေး။
- (ခ) ရေဝင်ပြေးလှည့်၊ ရေအေးကြည်စွာ၊
ကန်ပိုင်မာလျက်။
- (ဂ) ဘုံဝတီသာ၊ နန္ဒာပေလော၊ တူစွဟုတ္တာ။
- ၃။ အောက်ပါတို့၏အဓိပ္ပာယ်ကိုရေးပါ။
- မြကန်၊ တောင်ကျချောင်းတေး၊ ကန်ပိုင်၊ ထုံထုံ၊
ဘုံဝတီ၊ နန္ဒာ၊ ဟုတ္တာ။

သီကုံးပန်းသွင် နေ့တိုင်းဆင် (အင်းဝခေတ်)

‘သုစိပုဏ္ဏ၊ ဝိလိသိဓာ’ အစချီသော ဤကဗျာသည် အင်းဝခေတ်ရဟန်းစာဆိုကျော် ‘ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ’ စပ်ဆိုခဲ့သော ကဗျာတစ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။

ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရကို မြန်မာနှစ် ၈၃၀ ပြည့်နှစ် (ခရစ်နှစ် ၁၄၆၈) တွင် မွေးဖွားသည်။ ဇာတိမှာ အင်းဝ၊ ငယ်မည်မှာ မောင်မောက်ဖြစ်သည်။ မင်းဆွေစိုးမျိုးဖြစ်၍ နန်းတွင်းမှာ ကြီးပြင်းခဲ့သည်။ ဝရစက္ကပါလ မထေရ်နှင့် သီဟိုဠ်ရောက် ဆရာတော်ကြီးတို့ထံတွင် နက္ခတ်၊ ဗေဒင်၊ ဆန်း၊ အလင်္ကာ၊ ပါဠိ၊ သက္ကတ စသည် တို့ကိုသင်အံ့ လေ့လာခဲ့သည်။ ၁၂ နှစ်သား အရွယ်ကပင် ကဗျာစ၍ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။ ဘူရိဒတ်လင်္ကာကို ၁၆ နှစ်သားက ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်ဟုဆိုသည်။

ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရသည် အင်းဝခေတ် ပျို့ကဗျာ လောကကို ရှေ့ဆောင်ပျိုးထောင်ခဲ့သူ တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ဘူရိဒတ် ဇာတ်ပေါင်း ခန်းပျို့၊ ကိုးခန်းပျို့၊ ဝတ္ထိသာရပျို့၊ သံဝရပျို့ တို့သည် ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ လက်ရာများ ဖြစ်ကြ သည်။ တံတားဦးတည်မော်ကွန်း၊ ပုံတောင်နိုင်မော်ကွန်း၊ ရွှေစက်တော်သွားတောလား နှင့် ဆုံးမစာများ၊ ရတုများကိုလည်း ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။ သံဝရပျို့ကို နောက်ဆုံးရေးပြီးနောက် မြန်မာနှစ် ၈၉၂ ခန့် (ခရစ်နှစ် ၁၅၃၀ ခန့်) သက်တော် ၆၂ နှစ်တွင် ပြည်မြို့၌ ပျံတော်မူသည်။

‘သုစိပုဏ္ဏ၊ ဝိလိသိဓာ’ ချီကဗျာကို ရတုပုံစံဖြင့်ရေး ဖွဲ့ထားသည်။ တစ်ပိုဒ်တည်း ရေးဖွဲ့ထား၍ ‘ဧကပိုဒ်ရတု’ ဟုခေါ်သည်။ ရတုကို လေးလုံးစပ်နည်းဖြင့် ရေးဖွဲ့သည်။ ဤရတုသည် စာသင်ပျို့အခြေပြုတို့ အတွက် စာပေသင်အံ့ လေ့လာနည်းကို ညွှန်ပြထားသော ကဗျာဖြစ်သည်။ ရှေးခေတ် ပညာသင်ကြားရေး စနစ်ကို သိနိုင်သည်။

သီကုံးပန်းသွင် နေ့တိုင်းဆင်

သုစိပုဏ္ဏ၊ ဝိလိသိဓာ
အက္ခရာစွဲသုံး၊ ဤရှစ်လုံးကို
သီကုံးပန်းသွင်၊ နေ့တိုင်းဆင်လော့။

စာသင်ပျို့နု၊ အခြေပြုတို့
ဥဇုဘူတ၊ လုံ့လပြင်းစွာ
သို့ထက်ငါဟု၊ နှုတ်မှာရွှရွ
ကြိုးပမ်းကလျှင်၊ သိပ္ပကျေးဇူး

အထူးသိမြင်၊ ပညာရှင်ဟု
မထင်မပေါ်၊ မကျော်စောဘဲ
တိမှာလွဲအံ့။

အရဲကြီးကုတ်၊ ကြက်ရဲစုတ်သို့
အားထုတ်ခုံမင်၊ မသင်မအံ
မကြံမမေး၊ ဆွေးနွေးရောနှော
ပြောဟောမဲ့ထွေ၊ ပေချပ်ရေဖြင့်
ကုန်စေဆန်းသာ၊ သင်ချေပါလည်း
ဘယ်မှာဂုဏ်ရှင်၊ ကျော်စောထင်ချိမ့်။
စာသင်ဟူက၊ ကျမ်းထိုမျှကို
တွေ့ကမရှောင်
ကြောင်ပုစွန်စား၊ ကျွတ်ကျွတ်ဝါးသို့
လွှဲသွားပမာ၊ ကျောက်ထက်စာသို့
လိုရာရအောင်၊ ကြံဆောင်လေ့ကျက်
အနက်မိပ္ပာယ်၊ နှုတ်ဝယ်ရွရွ
ထားချေမှတည်း။

တစ်စပေါ်လျှင်၊ ချည်စင်သို့
သဘင်ပွဲမှောက်၊ ဆိုရေးရောက်က
လန်ကြောက်မရွံ့၊ သတိမြဲနိုင်
ကျောက်တိုင်ပမာ၊ ကေသရာသို့
ရွံ့ရှာမဲ့လျှင်၊ ဆိုခင်းနည်းနာ
အဖြာဖြာကို၊ မကြာနှုတ်လျှောက်
ခန့်ချင့်ထောက်လော့။

အံ့လောက်ဖွယ်သာ၊ ဂါထာပါဠိသား
စကားဝိုက်လည်၊ စဉ်ရှည်ရှေးတီး
စကားကြီးက၊ စသည်ထိုထို
ဝိဂြိုဟ်ဝစနတ်၊ ဓာတ်ရပစ္စည်း

ထုံးနည်းပမာ၊ ဂါထာဆန်းဂိုဏ်း
 ကရိုဏ်းဌာန်စစ်၊ ဖွင့်လှစ်ဦးကာ
 အဋ္ဌကထာပါဠိ၊ အောက်ထက်ညို၍
 ကဝိလက္ခဏာ၊ အဖြာဖြာကို
 လာချာဆည်းဆာ၊ ဆိုဝံ့ကလျှင်၊
 ဘဝဏ္ဏိတွင်၊ ခုမျက်မြင်လည်း
 မထင်ဘယ်မှာ၊ ရှိတိရာအံ့။
 သံသရာလည်း၊ ပမာကဲလွန်
 အဆုံးစွန်မူ၊ ညီမွန်တုလွတ်
 သုံးလူနတ်ဝယ်
 အကျွတ်ဘယ်မှာ ဝေးတော့မည်။

ကေပိုဒ်ရတု

ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ

ခက်ဆစ်အဖွင့်

၁။	သု	=	သုဏေယျ၊ ကြားနာရာ၏။
၂။	စိ	=	စိန္တေယျ၊ ကြံရာ၏။
၃။	ပု	=	ပုစ္ဆေယျ၊ မေးရာ၏။
၄။	ဘာ	=	ဘာသေယျ၊ ပြောဆိုရာ၏။
၅။	ဝိ	=	ဝိစာရေယျ၊ စူးစမ်းဆင်ခြင်ရာ၏။
၆။	လိ	=	လိခေယျ၊ ရေးမှတ်ရာ၏။
၇။	သိ	=	သိက္ခေယျ၊ လေ့ကျင့်ရာ၏။
၈။	ဓာ	=	ဓာရေယျ၊ နှုတ်တက်ဆောင်ရာ၏။
၉။	အက္ခရာ	=	စာရေးသားရာ၌ အသုံးပြုသော ဗျည်း၊ သရတို့၏ အမှတ်လက္ခဏာ စာလုံး။
၁၀။	ဥဇုတ	=	ဖြောင့်မတ်သောအဖြစ်။
၁၁။	ရွှရွ	=	ပေါ့ပါးသွက်လက်စွာ။
၁၂။	သိပ္ပ	=	အတတ်ပညာ။
၁၃။	တိမှာ	=	အဘယ်မှာ။

၁၄။	အရဲကြိုးကုတ်		
	ကြက်ရဲစုတ်သို့	=	ကြက်ရဲတို့သည် မဆုတ်မဆိုင်းဘဲရှေ့သို့တိုးကာ ကြိုးစားသကဲ့သို့။ ('ကြက်ရဲသုတ်သို့' ဟုလည်းမူကွဲရှိသည်။)
၁၅။	ခုံမင်	=	စုံစုံမက်မက်။
၁၆။	မဲ့	=	မရှိ။
၁၇။	ပြောဟောမဲ့ထွေ	=	ပြောဟောခြင်းမရှိဘဲ။
၁၈။	ပေချပ်	=	ရှေးခေတ်က အသုံးပြုသော စာရေးရန် ပြုလုပ်ထားသည့် ပေရွက်။
၁၉။	ကုန်စေဆန်းသာ	=	ကုန်စေရုံမျှသာ။
၂၀။	ချိမ့်	=	ချေအံ့။
၂၁။	ကျောက်ထက်စာ	=	ကျောက်ပေါ်တွင်ရေးထိုးထားသောစာ။ ကျောက်စာ။
၂၂။	အနက်အဓိပ္ပာယ်	=	စကားလုံး၊ ပုဒ်၊ ဝါကျစသည်တို့၏ဆိုလိုရင်းသဘော။
၂၃။	သဘင်	=	ပြောဆိုစည်းဝေးရာ အစုအဝေး။
၂၄။	ပွဲမှောက်	=	အများ၏ရှေ့မှောက်။
၂၅။	ကေသရာ	=	လည်ဆံမွေးရှိသောခြင်္သေ့။
၂၆။	ရွံ့ရှာ	=	ကြောက်ရွံ့သည်။
၂၇။	လျှင်း	=	အလျှင်း၊ လုံးဝ။
၂၈။	ဆိုခင်း	=	ပြောဆိုရန်အကြောင်း။
၂၉။	ခန့်ချင့်ထောက်	=	ခန့်မှန်းချင့်ချိန်ထောက်ထားသည်။
၃၀။	ဂါထာ	=	ဆန်းကျမ်းစည်းကမ်းတို့နှင့်အညီ ရေးစပ်ထားသော ပါဠိကဗျာ။
၃၁။	ပါဠိသား	=	ပါဠိပုဒ်။ ပိဋကတ်စာကိုယ်စာသား။
၃၂။	စဉ်ရှည်	=	ရှေးအစဉ်အလာ။
၃၃။	စကားကြီး	=	စကားကြီးဆယ်မျိုး။

- (၁) ရေကူးညာတင်ပြောနည်း။
- (၂) ကောက်ပင်ရိတ်လှီးပြောနည်း။
- (၃) ရေစီးဖောင်ဆန်ပြောနည်း။
- (၄) အိုးတန်ဆန်ခတ်ပြောနည်း။
- (၅) ဆီပွတ်ကျည်ပွေ့ပြောနည်း။
- (၆) ဆင်ငှေ့ရန်ရှောင်ပြောနည်း။
- (၇) တောင်သူယာခုတ်ပြောနည်း။
- (၈) ကြက်ဆုတ်ခွပ်ပစ်ပြောနည်း။

(၉) ရေစစ်ကရားပြောနည်း။

(၁၀) ခက်တင်မောင်းနင်းပြောနည်း။

- ၃၄။ ဝိဂြိုဟ် = ပုဒ်၏အနက်ကိုအထူးယူဆဖွင့်ပြချက်။
- ၃၅။ ဝစနတ် = စကားလုံး၏အနက်။ ပုဒ်၏အနက်။
- ၃၆။ ဓာတ် = ပုဒ်တစ်ခု၏ မူလတည်ရင်း။
- ၃၇။ ပစ္စည်း = အနက်ကို ပြည့်စုံအောင် ပုဒ်ရင်းတွင် ထပ်ဖြည့်ရသောစကားလုံး။
- ၃၈။ ထုံးနည်း = လိုက်နာဖွယ်အစဉ်အလာ။ ဥပဒေသ။
- ၃၉။ ပမာ = ဥပမာ။
- ၄၀။ ဆန်းဂိုဏ်း = ဆန်းကျမ်းနှင့်အညီ ရေးဖွဲ့ရသော အက္ခရာ သုံးလုံးစုအဖွဲ့။
ပါဠိဂါထာဖွဲ့ဆိုနည်း အတတ်။
- ၄၁။ ကရိုဏ်း = အက္ခရာအသံတို့၏ဖြစ်ကြောင်း။
- ၄၂။ ဌာန် = အက္ခရာအသံတို့ဖြစ်ရာလည်ချောင်း၊ အာစောက်စသောအရပ်။
- ၄၃။ ဋီကာ = အဖွင့်ကျမ်း။
- ၄၄။ အဋ္ဌကထာ = ဘုရားဟောပါဠိတော်၏အနက်
အဓိပ္ပာယ် ကိုဖွင့်ဆိုသောကျမ်း။
- ၄၅။ ပါဠိ = ဘုရားဟော တရားတော်။ ဗုဒ္ဓ၏ ဒေသနာတော်။
- ၄၆။ ကဝိလက္ခဏာ = ပညာရှိစာဆိုတို့၏ သဘောလက္ခဏာ။
- ၄၇။ ဆည်းဆာ = ဆည်းပူးချိန်ဆသည်။
- ၄၈။ သံသရာ = ဘဝသစ်ဖြစ်ခြင်းဖြင့် အစဉ်မပြတ်ဘဲ အဖန်တလဲလဲကျင်လည်ရာ
ဘဝဆက်။
- ၄၉။ ညီမွန်တုလွတ် = ပွင့်တော်မူပြီး ဖြစ်သော ကကုသန်၊ ကောဏာဂုံ၊ ကဿပ၊ ဂေါတမ
မြတ်စွာဘုရားတို့၏ ညီတော်အလား နောင်ပွင့်တော်မူမည့် အတုမရှိ
သော အရိမေတ္တေယျ မြတ်စွာဘုရား။
- ၅၀။ အကျွတ် = သံသရာဝဋ် ဒုက္ခမှ ကျွတ်လွတ်ခြင်း။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

ပညာရေးနှင့်ပတ်သက်၍ စာသင်သားတို့ ကြိုးစားအားထုတ်မှုထက်သန်ပါက မည်သို့အကျိုးရှိမည် အားထုတ်မှု လျော့နည်းပါက မည်သို့အကျိုးယုတ်မည်ကို ရေးဖွဲ့ထားသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ စာသင်သားသူငယ်တို့ ကြိုးစားအားထုတ်မှုထက်သန်ပါက မည်သို့အကျိုးရှိမည်ဟု ရှင်မဟာရဋ္ဌ သာရက ဆိုပါသနည်း။ ကြိုးစားအားထုတ်မှု လျော့နည်းပါက မည်သို့ အကျိုးယုတ်မည်နည်း။
- ၂။ အောက်ပါတို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကိုဖွင့်ဆိုရေးသားပါ။
အရဲကြိုးကုတ် ကြက်ရဲစုတ်သို့၊ ပေချပ်၊ ကုန်စေဆန်းသာ၊ ချိမ့်၊ ကျောက်ထက်စာ၊ သဘင်၊ ပွဲမှောက်၊
ကေသရာ၊ ရွံ ရှာ၊ ဆိုခင်း၊ ခန့်ချင့်ထောက်၊ ပါဌ်သား၊ စဉ်ရှည်၊ စကားကြီး၊ ဓာတ်၊ ပစ္စည်း၊ ထုံးနည်း၊
ကဝိလက္ခဏာ၊ ဆည်းဆာ၊ သံသရာ၊ ညီမွန်တုလွတ်၊ အကျွတ်။

**နမထွေးမယ့်ကိုလိုလျှင်
(ညောင်ရမ်းခေတ်)**

အိုင်ချင်းသည် ပထမအင်းဝခေတ်ကပင် စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ကဗျာအမျိုးအစားဖြစ်သည်။
ညောင်ရမ်းခေတ် (ဒုတိယအင်းဝခေတ်) နှင့် ကုန်းဘောင်ခေတ်တို့တွင် ဆက်လက်ထွန်းကားခဲ့သည်။ ကြဉ်နား
သံကျမ်းသံမပါဘဲ ကျေးတောသံပါသည့် တေးကဗျာဖြစ်သည်။

အိုင်ချင်းများသည် ကျေးလက်ရိုးရာ တေးတစ်မျိုးဖြစ်၍ မူလသီဖွဲ့သူစာဆိုတို့၏ အမည်ကိုအသိရ
နည်းသည်။ အိုင်ချင်း အချို့ကို 'တောင်တွင်းရှင်ငြိမ်းမယ်' ဖွဲ့ဆိုကြောင်း သိရသော်လည်း ရှင်ငြိမ်းမယ်၏
အတ္ထုပ္ပတ္တိကိုမူ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ မသိရသေးချေ။ လက်ဝဲသူနွရနှင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးကဲ့သို့သော ပညာရှိစာဆို
တို့သည်လည်း အိုင်ချင်းများ ရေးခဲ့ကြသေးသည်။

အိုင်ချင်းဆိုသည်မှာ အသံအိုင်အိုင် အသံမြိုင်မြိုင်ဖြင့် အများဝိုင်းဖွဲ့သီဆိုရသော တေးကဗျာတစ်မျိုး
ဖြစ်သည်။ အိုင်ချင်းတို့၏ အစတွင် 'ချစ်တဲ့သူငယ်လေ၊ သူငယ်ချင်းကောင်း ယောက်မတို့လေ . . . . '

ဟူသော အာလုပ်စကားဖြင့် အစချီလေ့ရှိသည်။ ရွှေဘိုမြောက်လက်တွင် အိုင်ချင်းကို 'ကောက်စိုက်အိုင်'
ဟူ၍လည်းကောင်း 'ကောက်စိုက်မ အိုင်ချင်း' ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဝေါ်ခဲ့သည်။
နန်းတွင်း၌ ရတုတေးထပ်တို့တွင်ကျယ်ခဲ့သည်။ ကျေးလက်၌ အိုင်ချင်း အဲချင်းတို့တွင်ကျယ်ခဲ့သည်။
ရတုတေးထပ်တို့တွင် နန်းမူ နန်းရာကို တွေ့နိုင်၏။ အိုင်ချင်း အဲချင်းတို့တွင် တောမူ တောရာကို တွေ့နိုင်၏။
အောက်ပါ အိုင်ချင်းသည် တောင်တွင်း ရှင်ငြိမ်းမယ်၏ အိုင်ချင်းတစ်ပုဒ် ဖြစ်သည်။ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၀၀
ပြည့်လောက်က ပေါ်ခဲ့သော အိုင်ချင်းကဗျာမျိုးဖြစ်၍ 'ရာပြည့်အိုင်' ဟု ခေါ်သည်။

နမထွေး မယ့်ကိုလိုလျှင်

ချစ်တဲ့သူငယ်လေ . . . .
သူငယ်ချင်းကောင်း ယောက်မတို့လေ။

နမထွေး မယ့်တို့အိမ်ကို
သိလိုချင်မူ
နတ်ခရိုင်နှင့်၊ ဈေးဆိုင်နှင့်
အိမ်ရှေ့ကမူ၊ အုတ်ပလ္လင်နှင့်၊ ညောင်ပင်နှင့်
အိမ်တောင်ကမူ၊ ကြက်သွန်ခင်းနှင့်၊ ရေတွင်းနှင့်
အိမ်မြောက်ကမူ၊ စပါးလင်နှင့်၊ ဒန်းပင်နှင့်

အိမ်နောက်ကမူ မိဿလင်နှင့်၊ ချင်းပင်နှင့်
မိဿလင်နှင့်၊ ချင်းကိုလိုလျှင်
ဝါဆိုငယ်မှဝါဦး၊ မြေနူးနူးကို
တူးလှည့်ပါရှင်။

မိဿလင်နှင့် ချင်းကိုမလို
နှမထွေးမယ့်ကိုလိုလျှင်
တပေါင်းငယ်မှတန်ခူး၊ ရွှေဖီဦးကို
ခူးလှည့်ပါရှင်။

အလို အပျိုဖြူ သူနှင့်ဆုံသည်
ဝံ့ချိုကုံးငယ်နှင့်
ဆောင်လုံးညီးလေး။

ရာပြည့်အိုင်ချင်း

ရှင်ငြိမ်းမယ်

ခက်ဆစ်အဖွင့်

၁။	ချစ်တဲ့သူငယ်လေ	ချစ်ခင်တဲ့သူရေ	ဟု ခေါ်သောအာလုပ်စကား။
၂။	ယောက်မ	မိန်းမအချင်းချင်း ရင်းနှီးချစ်ခင်သဖြင့်	ခေါ်ဝေါ်သော အာလုပ်စကား။
၃။	နတ်ခရိုင်	နတ်စင်။	
၄။	အုတ်ပလ္လင်	ညောင်ပင်ရင်းတွင်ပတ်၍ပြုလုပ်ထားသောအုတ်ခုံမြင့်။	
၅။	ချင်း	လျှင်ဟုအသံထွက်သည်။ဟင်းချက်ရာ၊ ဆေးဖော်ရာတို့တွင် အသုံး	
		ဝင်သော အပင်ငယ်တစ်မျိုး။	
၆။	ဝါဦး	ဝါဝင်စအချိန်။	
၇။	ရွှေဖီဦး	တပေါင်း၊ တန်ခူးလတွင် ဦးစွာပွင့်တတ်သော သရဖီပန်း။	
၈။	ဝံ့ချို	အရွက်ကို ဟင်းချက်စားရသော နွယ်ပင်တစ်မျိုး။ အပွင့်ဝါ စိမ်းဝမ်းရှိ	
		သည်။ ဝံ့ခါးလည်းရှိသောကြောင့် ဤနေရာတွင်ဝံ့ချိုဟု ဆိုထားခြင်း	
		ဖြစ်သည်။	
၉။	ဝံ့ချိုကုံး	ဝံ့ချိုပန်းကုံး။	
၁၀။	ဆောင်လုံးညီး	တစ်ဆောင်လုံးကို ထိန်လင်းစေသူ။	
- (မိန်းမပျိုကလေး၏ အလှကို ချီးမွမ်းဖွဲ့ဆိုသောစကား)

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

မိန်းမပျိုကလေးသည် မိမိကိုမေတ္တာသက်ဝင်နေသူအား မိမိနေအိမ်ကိုသိရှိပြီးအောင် ပတ်ဝန်းကျင် နှင့်တကွ သရုပ်ဖော်ပြပြီး စကားပရိယာယ်ဖြင့် ဖိတ်ခေါ်ပုံကိုရေးဖွဲ့ ထားသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ မယ်ကလေးသည် မိမိ၏နေအိမ်ကို မည်သို့လမ်းညွှန်သနည်း။
- ၂။ မယ်ကလေးသည် မိမိကို မေတ္တာသက်ဝင်နေသူအား စကားပရိယာယ်ဖြင့် မည်သို့ဖိတ်ခေါ်သနည်း။
- ၃။ အောက်ပါအဖွဲ့နှစ်ရပ် နှစ်သက်ဖွယ်ရေးပါ။
  - (က) ဝါဆိုငယ်မှဝါဦး၊ မြေနူးနူးကို တူးလှည့်ပါရှင်။
  - (ခ) တပေါင်းငယ်မှတန်ခူး၊ ရွှေဖီဦးကို ခူးလှည့်ပါရှင်။

ဝသန်ကာလ မိုးကျတည့်လျှင်
(ညောင်ရမ်းခေတ်)

စာဆို 'ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာ' (မြန်မာနှစ် ၁၀၄၅-ခန့် ၁၁၁၆) (ခရစ်နှစ် ၁၆၈၃-ခန့် ၁၇၅၄) သည် စနေမင်း၊ တနင်္ဂနွေမင်းတို့ထံတွင် စတင်၍မင်းမှုထမ်းခဲ့သည်။ မဟာဓမ္မ ရာဇာဓိပတိဘွဲ့ခံ ဟံသာဝတီရောက် မင်းလက်ထက်တွင် အထူး ချီးမြှောက်ခံရသည်။ ဟံသာဝတီရောက်မင်းသည် ကိုယ်တိုင်ကပင် စာပေကျမ်းဂန် လေ့လာလိုက်စားသော စာဆိုတစ်ဦးဖြစ်သည့်အလျောက် စာဆိုဝန်ကြီးကို ကြည်ညိုယုံမှတ်သောအားဖြင့် 'ပဒေသရာဇာ' ဟူသောဘွဲ့ဖြင့်ချီးမြှင့်ကာ 'စာဆိုကြီး' ဟု လေးမြတ်စွာ ခေါ်ဆိုခဲ့သည်။ နတ်ရှင်နောင်ဘွဲ့၊ မြို့တွင်း နတ်ရှင်ဘွဲ့၊ မြို့တွင်းဘုရင်ဘွဲ့၊ စသောဘွဲ့ထူးဂုဏ်ထူး အမျိုးမျိုး တို့ဖြင့်လည်း ချီးမြှင့်မြှောက်စားခဲ့ သည်။ စာဆိုဝန်ကြီးသည် 'စာနုကို လည်းမချစ်နှင့်၊ သူဇာကိုလည်းမပစ်နှင့်' ဟု ကျော်ကြားသောသူဇာပျို့ နှင့်တကွ အခြားပျို့ ၁၃ စောင်တို့ကို လည်းကောင်း၊ ဧချင်း၊ ရတု၊ လင်္ကာနှင့် သီချင်းများစွာတို့ကို လည်း ကောင်းရေးခဲ့သည်။ နတ်သံအဲနှင့် ထံကျာတေရှင်ဟု လူသိများသော ပုစဉ်းတောင်သံကြိုးတို့ကိုလည်း ရေး ခဲ့သည်။ အင်းဝပျက်၍ ဟံသာဝတီသို့ ဘုရင်ပါတော်မူသောအခါ စာဆိုကြီးလည်း အတူပါခဲ့၍ သန်လျင်၌ ကွယ်လွန်ခဲ့သည်။

စာဆိုကြီးသည်လယ်သမား၊ ထန်းတက်သမား၊ လှေသမား၊ တောင်ပိုင်တက်၊ ဆင်ဖမ်းသမားဘွဲ့၊ ကျာချင်းများကို ဖွဲ့ဆိုခဲ့သည်။

ကျာချင်းဆိုသည်မှာ မြန်မာဂီတတွင် ထံ၊ ကျာ၊ တေ၊ တျော စသော အသံစဉ်များရှိရာ သာယာ နာပျော်ဖွယ်ဖြစ်သော 'ကျာသံ' ဖြင့် သီဆိုရသော တေးကဗျာတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ပဒေသရာဇာ၏ ကျာချင်း များတွင် အစုဝင်မင်းမှုထမ်းမဟုတ်သည့် ဆင်းရဲသားပြည်သူတို့၏ဘဝကို ရေးဖွဲ့ထားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ ဤသို့ရေးဖွဲ့ရာတွင် ဆင်းရဲသားပြည်သူတို့ကို ကဲ့ရဲ့ခြင်း၊ ရှုတ်ချခြင်း အလျှင်းမပါ။ သနားချစ်ခင်ခြင်း၊ ချီးကျူး ဂုဏ်တင်ခြင်းတို့သာပါသည်။ ထို့ကြောင့်ယခုခေတ် မြန်မာစာပေ ပညာရှင်တို့က ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာ၏ ကျာချင်းများသည် မြန်မာစာပေသစ် တစ်ခန်းလွှာဖြစ်သည်ဟု ဆိုစမှတ် ပြုကြသည်။

ဝသန်ကာလ မိုးကျတည့်လျှင်

ဝသန်ကာလ၊ မိုးကျတည့်လျှင်
ပျော်ပျော်ပါးပါး၊ မယားနှင့်ဆွေငယ်လင်
လက်တွဲငယ်ခြင်၊ ကိုယ်တွင်အဝတ်
ပုဆိုးအင်္ကျီ၊ စုတ်ပြုပြီ
ချည်နီဟောင်းတွတ်တွတ်ကယ်နှင့်လေး။

မိုးရေစွတ်လို့၊ အဝတ်ကယ်မပါ
သားသမီးကို၊ ကိုယ်ထီးပွေ့လို့သာ
ဆေးတံတစ်ထွာ၊ ကိုက်ကာထွန်ရင်း
လယ်ကွက်ကယ်တစ်ခွင်၊ ထွန်ရေးငင်
ရေဝင်ပုစွန်တွင်းငယ်နှင့်လေး။

ဖားပေါင်စင်းငယ်၊ ခြင်းပလိုင်းငယ်
ခရုပီလော၊ ရောနှော၍သာလွယ်
ဟင်းရွက်ကယ် နုနယ်၊ တစ်သွယ်ကန်စွန်း
ဆူးပုပ်ကယ် ကင်းပုံ၊ အလုံးစုံ
ဖူးငုံသာရော၍ ပြွမ်းသည်နှင့်လေး။

ချိုလည်းချိုလွန်း၊ ရည်ရွှမ်းများစွာ
ကြံဟင်း ကြွက်နားပေါင်း
သောင်းပြောင်းရော၍သာ
အိမ်သို့ရောက်ခါ၊ လျင်စွာချက်ပြုတ်
ထမင်းကပူ၊ ဟင်းကပူ
ရှူရှူသာ ရှမ်းငရုတ်ကယ်နှင့်လေး။

အလုတ်ကယ်ရောသာ၊ ငွံကာလွေးတော့သည်။
သားမြေးငယ်မာချာ၊ ဘယ်ညာထွေးတော့သည်။

ခက်ဆစ်အဖွင့်

၁။	ဝသန်	=	မိုးအခါ။
၂။	ဆွေငယ်လင်	=	ခင်ပွန်း။ ယောက်ျား။
၃။	ဇောင်း	=	ခေါင်းပေါင်း။
၄။	တွတ်တွတ်	=	အလွန်အမင်း နီရဲသော။
၅။	ကိုယ်ထီး	=	တစ်ကိုယ်ထီးတည်း။
၆။	ဖားပေါင်စင်း	=	ပိန်သွယ်သော ဖားကလေးတစ်မျိုး။
၇။	ပလိုင်း	=	ကြိမ်၊ နှီးစသည်ဖြင့် ရက်လုပ်ထားသော လွယ်ရသည့်ထည်စရာ ခြင်းတောင်းရှည်။
၈။	ပိလော	=	ခွဲကျိသော ဟင်းချိုရွက်တစ်မျိုး။
၉။	ပြွမ်း	=	အမျိုးမျိုးအထွေထွေရောနှောသည်။
၁၀။	ရွမ်း	=	အရည်များသော။
၁၁။	ကြံဟင်း	=	အရိုးသုံးမြှောင့်ရှိသော နွယ်ပင်။ (အရိုး၊ အရွက်ကိုဟင်းချက်စားရသည်။)
၁၂။	ကြွက်နားပေါင်း	=	ဟင်းရွက်တစ်မျိုး။
၁၃။	သောင်းပြောင်း	=	အရောရော အနှောနှော။
၁၄။	အလုတ်	=	ထမင်းလုတ်။
၁၅။	ဧရာ	=	အလွန်ကြီးမားသော။
၁၆။	လွေး	=	အားရပါးရ စားသောက်သည်။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

မိုးအခါ လယ်ထဲဆင်းကြသော လယ်သမားမိသားစု ဆင်းဆင်းရဲရဲဝတ်စားပုံ၊ စားသောက်ပုံ၊ လယ်လုပ်ငန်းခွင်ဝင်ပုံ၊ ဆင်းရဲသော်လည်း ပျော်ရွှင်ရောင့်ရဲစွာနေကြပုံကို ရေးဖွဲ့ထားသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ မိုးအခါ လယ်ထဲဆင်းကြသော လယ်သမားမိသားစုကို သရုပ်ဖော်ပါ။
- ၂။ လယ်သမားမိသားစု၏ဘဝသည်ပျော်စရာကောင်းမည်ဟု ထင်ပါသလား။ သင့်ထင်မြင်ချက်ကိုရေးပါ။

မဲဇာတောင်ခြေ (ကုန်းဘောင်ခေတ်)

‘လက်ဝဲသုန္ဒရအမတ်ကြီး’ (မြန်မာနှစ် ၁၀၈၅-၁၁၆၁ ခန့်) (ခရစ်နှစ် ၁၇၂၄ ခန့်-၁၇၉၉ ခန့်) သည် ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင် အထူးထင်ရှားခဲ့သောစာဆိုကြီး ဖြစ်သည်။ ဇာတိမှာ ရွှေဘိုမြို့အနီး မန်ကျည်းတုံရွာ ဖြစ်သည်။ အမည်ရင်း ဦးမြတ်စံဖြစ်သည်။ မြင်းစီးရိုးဖြစ်သည်။ စာပေကျမ်းဂန်တို့၌ အထူးမွေ့လျော်သည်။ အသက် ၁၄ နှစ်အရွယ် ရှင်သာမဏေဘဝကပင် မဟော်ပျို့ကို ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။

ဟံသာဝတီရောက်မင်းလက်ထက် စဉ့်ကိုင်မြို့စား သတိုးမင်းခေါင်ထံတွင် စတင်၍အမှုထမ်းခဲ့သည်။ အလောင်းမင်းတရား ရွှေဘိုကို တည်ထောင်သောအခါ လက်ဝဲသုန္ဒရအမတ်လည်း ရွှေဘိုသို့ ခိုဝင်ခစား ခဲ့သည်။ အမြင့်မင်းသား၏ အကြီးတော်အဖြစ်လည်း ထမ်းရွက်ခဲ့သည်။ အလောင်းမင်းတရားကြီး လက်ထက် မှစ၍ ဘိုးတော်ဘုရားခေါ် ဗဒုံမင်း လက်ထက်တိုင်အောင် အမတ်အဖြစ် ထမ်းရွက်ခဲ့ရာ ဘွဲ့မည်ရည်အမျိုး မျိုးဖြင့် ချီးမြှင့်ခံရသည်။ မဟော်ပျို့အပြင် သေနင်္ဂဗျူဟာပျို့၊ ဗျူဟစက္ကိပျို့၊ နန္ဒီသေနပျို့၊ သာဓိနပျို့စသော ပျို့ အစောင်စောင်တို့ကို လည်းကောင်း၊ ဓမ္မသတ်လင်္ကာ၊ ရတု၊ အဲချင်း စသည့် ကဗျာလင်္ကာ သီချင်းတို့ကို လည်းကောင်း ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။

လက်ဝဲသုန္ဒရအမတ်ကြီးသည် အလောင်းမင်းတရားကြီး၏ သားတော်တစ်ပါးဖြစ်သော ဆင်ဖြူရှင် ခေါ် မြေဇူးမင်း လက်ထက်တွင် မင်းမျက်သင့်၍ မဲဇာသို့အပို့ခံရသည်။ ‘မဲဇာတောင်ခြေ’ နှင့် ‘ဝေရွန်းစန္ဒာ’ ချီပိုဒ်စုံရတု နှစ်ပုဒ်ကိုရေးဖွဲ့သည်။ ဤရတုနှစ်ပုဒ်ကြောင့် မင်းမျက်ပြေ၍ ရာဇဝတ်အပြစ်မှ ချမ်းသာပေးပြီး နောက် မဲဇာမှပြန်ခေါ်ခဲ့လေသည်။

ရတုသည် တောင်ငူခေတ်၊ ကုန်းဘောင်ခေတ်တို့တွင် အထူးခေတ်စားခဲ့သည့် လေးလုံးစပ်လင်္ကာ တစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ရာသီဘွဲ့၊ ရေမြေတောတောင်ဘွဲ့၊ မှစ၍ ဘုန်းတော်ဘွဲ့၊ ပြည်ဘွဲ့၊ မြို့ဘွဲ့၊ မောင်ဘွဲ့၊ မယ်ဘွဲ့ စသည့် အကြောင်းအရာအမျိုးမျိုးကို ဖွဲ့ဆိုလေ့ရှိသည်။ ရတုတစ်ပိုဒ်တည်းဖွဲ့လျှင် ‘ဧကပိုဒ်ရတု’၊ နှစ်ပိုဒ်ဖွဲ့ လျှင် ‘အဖြည့်ခံရတု’၊ သုံးပိုဒ်ဖွဲ့လျှင် ‘ပိုဒ်စုံရတု’ ဟု ခေါ်ကြသည်။ ‘မဲဇာတောင်ခြေ’ ရတုသည် ပိုဒ်စုံရတုဖြစ် သည်။ အချို့ အချဉ်သည်။

မဲဇာတောင်ခြေ

မဲဇာတောင်ခြေ၊ စီးတွေတွေတည့်
မြစ်ရေဝန်းလည်၊ မြိုင်တောစည်က
ရွှေပြည်ကိုသာ၊ တရှာတော့မိ
မိုးရှိရှိလျှင်၊ သီရိကျက်သရေ
တက်ဖြိုးဝေသား၊ အောင်မြေကြော့ကြော့
ကုန်းမော့မော့နှင့်၊ ဘိုးတော့ကောင်းမှု
တည်ထားပြုသည်၊ ဇမ္ဗူဆီမီး
ခြောက်ရောင်ညီးမျှ၊ ဂူကြီးသခင်
ရွှေလင်းပင်နှင့်၊ ရွှေခြင်္သေ့မြွေ
စ၍ရေသော်၊ ရွှေစေတီကြီး
အသီးသီးတည့်၊ ပိတ်ဆီးခြယ်သန်း
လျှပ်ရောင်တန်းမျှ၊ ရွှေနန်းရွှေဘုံ
အလုံးစုံကို၊ အာရုံမျက်မြင်
ဖူးမြော်ချင်၍၊ သည်တွင်ရွှေမြို့၊
သည်သို့စေတီ၊ သည်ဆီရွှေနန်း
ဖြောင့်တန်းတော့မည်၊ စိတ်ကရည်သည်
ရွှေပြည်ဌာန ဝေးသောကြောင့်။

သဲသာသောင်မြေ၊ မြစ်ကမ်းခြေလည်း
အကြေတစ်ပြင်၊ တို့အောက်ခွင်ဝယ်
ရေရှင်ပတ်ဝန်း၊ ပျော်ဖွယ်ထွန်းလိမ့်
တစ်ကျွန်းလောက်ပင်၊ ဝေးမည်ထင်ခဲ့
စီးသွင်ညိုရစ်၊ မဲဇာမြစ်လည်း
ထစ်ထစ်ထွန်းဘိ၊ ချုံအတိနှင့်
တောကြီးဆိတ်ညံ၊ ဆည်းကျံကျံဝယ်
ဓူဝံမပေါ်၊ မမြော်ပါရ
နေကိုတလည်း၊ ဘယ်ကရှေ့နောက်
ဘယ်တောင်မြောက်ဟု၊ တွေးထောက်မမှန်

ဖန်ဖန်အံ့ဩ၊ ကြံတိုင်းမောစွ
ဘယ်တောဘယ်မြိုင်၊ မသိနိုင်ခဲ့
မခိုင်စိတ်ဝမ်း၊ နေ့တိုင်းလွမ်းရှင်
ကင်းစမ်းတောင်က၊ လေဦးစ၍
နောက်မှလေရှည်၊ အတည်တည်သည်
လေပြည်လာက အေးသောကြောင့်။

ပွဲခါညောင်ရေ၊ သွန်းမြပေတည်
ရိုသေသဒ္ဓါ၊ ထုံးစဉ်လာဖြင့်
မဲဇာရပ်သူ၊ တောင်းဆုယူသည်
ရွှေဂူတော်နှင့်၊ ရှုတိုင်းတင့်သား
မိုးမြင့်သီခေါင်၊ မဲဇာချောင်က
တစ်တောင်လုံးမှိုင်း၊ စ၍ဆိုင်းသော်
တောင်တိုင်းယှက်၍၊ ဝန်းကာဝေသည်
တောင်ငွေဝေဝေ၊ အထွေထွေနှင့်
လေလည်းရောရာ၊ မိုးမပါဘဲ
သံဝါဖြောက်ဖြောက်၊ ဆီးနှင်းပေါက်လည်း
မိုးလောက်ပြင်းထန်၊ သွန်းချပြန်သော်
ယုဂန်ထင်ရှား၊ တောင်တော်ဖျားက
ရထားယာဉ်သာ၊ နေစကြာလည်း
ရောင်ဝါမထွန်း၊ ချမ်းရှာလွန်း၍
တည့်မွန်းချိန်နေ၊ ရောက်လွယ်စေဟု
စေ့ရေလှည့်လည်၊ တလျက်မြည်သည်
နေခြည်ဖြာမှ နွေးသောကြောင့်။

ပိုဒ်စုံရတု

လက်ဝဲသုန္ဒရ

ခက်ဆစ်အဖွင့်

၁။	မဲဇာတောင်ခြေ	=	ကသာမြို့ အနီးတွင် မဲဇာတောင်ရှိ သည်။ မဲဇာတောင်ခြေတွင် မဲဇာချောင်းရှိသည်။ တောင်ဘက်သို့စီး၍တကောင်းမြို့အထက်တွင် ဧရာဝတီမြစ် နှင့်ပေါင်းသည်။
၂။	တွေတွေ	=	အဆက်မပြတ်။
၃။	ရွှေပြည်	=	ရတနာသိင်္ဃီ။ ရွှေဘို။
၄။	မိုးရှိရှိ	=	မိုးတမျှ။
၅။	သီရိ	=	ကျက်သရေ။
၆။	ကြော့ကြော့	=	လှပတင့်တယ်သော။
၇။	ဘိုးတော်ကောင်းမှု	=	ဆင်ဖြူရှင်မင်း၏ဘိုးတော်၊ အလောင်းမင်းတရား၏ ခမည်းတော် မင်းညိုစံ၏ ကုသိုလ်။
၈။	ဇမ္ဗူဆီမီး	=	ရွှေဘိုမြို့ဈေး၏ အနောက်တောင်ဘက်ရှိ ဇမ္ဗူဆီမီးစေတီ။
၉။	ခြောက်ရောင်ညီး	=	ရောင်ခြည်တော်ခြောက်သွယ် ကွန့်ဖြူးတောက်ပနေသော။
	(၁) နီလ	=	ညိုသောအရောင်။
	(၂) ပိတ	=	ရွှေသောအရောင်။
	(၃) လောဟိတ	=	နီသောအရောင်။
	(၄) သြဒါတ	=	ဖြူသောအရောင်။
	(၅) မဇ္ဈိမ	=	မောင်းသောအရောင်။
	(၆) ပတာဿရ	=	ပြုံးပြက်သောအရောင်။
၁၀။	ဂူကြီးသခင်၊ ရွှေလင်းပင်နှင့် ရွှေခြင်္သေ့မြွေ	=	ရွှေဂူကြီးစေတီ၊ရွှေလင်းပင်စေတီ၊ ရွှေခြင်္သေ့စေတီ၊ မြွေစေတီ (ယင်းစေတီများသည် ရွှေဘိုမြို့ ဈေးအနောက်တောင်ဘက်ရှိ မုဆိုးဘိုကုန်းရိုးတန်းတွင်ရှိသည်။)
၁၁။	ရွှေစေတီကြီး	=	ရွှေစေတီဟူ၍လည်းကောင်း၊ မြို့ထောင့်စေတီဟူ၍ လည်းကောင်း၊ မော်ဇောမြင်သာဟူ၍ လည်းကောင်းခေါ်သောစေတီကြီး (ရွှေဘိုမြို့ဈေးမှအရှေ့မြောက်ထောင့်တွင်ရှိသည်။)
၁၂။	အကြေ	=	အောက်အရပ်။
၁၃။	ရေရှင်	=	အစဉ်မပြတ် စီးနေသောရေ။
၁၄။	ထစ်ထစ်	=	ထင်ထင်ရှားရှား။

- ၁၅။ ဆိတ်ညံ = အသံတိတ်သည်။ ငြိမ်သည်။
- ၁၆။ ကျံကျံ = အသံကျယ်စွာမြည်သောအသံ။
- ၁၇။ ဆည်းကျံကျံ = ဆိတ်ဆိတ်ညံညံ။ ဆိတ်ဆိတ်ငြိမ်ငြိမ်။
- ၁၈။ ခူဝံ = မြောက်အရပ်တည့်တည့်တွင် အမြဲတည်နေသောကြယ်။
- ၁၉။ ကင်းစမ်းတောင် = မဲဇာအရပ်ရှိတောင်။
- ၂၀။ ပွဲခါညောင်ရေ = ညောင်ရေသွန်းပွဲတော် ကျင်းပသည့် ကဆုန်လပြည့်ကာလ။
- ၂၁။ သဒ္ဓါ = ရတနာသုံးပါး၊ ကံ၊ ကံ၏ အကျိုးကို ယုံကြည်မှု။
- ၂၂။ သီခေါင် = အလွန်မြင့်သော။
- ၂၃။ သံဝါ = ကြီးသောအသံ။ ထင်ရှားသော အသံ။
- ၂၄။ ဖြောက်ဖြောက် = မိုးပေါက်၊ နှင်းပေါက် စသည်တို့ ကျသည့်မြည်သံ။
- ၂၅။ ယုဂန် = ယုဂန္ဓိရံတောင်။ အာဒိကပ္ပ စသော ကျမ်းများအရ မြင်းမိုရ်တောင်၏ အရံဖြစ်သော တောင်ခုနစ်လုံးအနက် နေလသွားရာလမ်းနှင့် တစ်ညီတည်းမြင့်သည်ဟု မှတ်ယူသော တောင်ရံတစ်လုံး။
- ၂၆။ ရထားယာဉ်သာ
နေစကြာ = နေရထား။ လှည့်လည်သွားလာနေသော နေဝန်း။
- ၂၇။ စေ့ရေ = စေ့စပ်စွာ ရေတွက်သည်။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

မဲဇာသို့အပို့ခံရသော လက်ဝဲသုန္ဒရအမတ်ကြီးသည် ရွှေမြို့တော်၊ ရွှေနန်းတော်နှင့် စေတီပုထိုးများကို ရော်ရမ်းကာ လွှမ်းဆွတ်နေပုံ၊ မဲဇာ၏ရာသီဥတုဒဏ်ကို ခံစားရပုံတို့ကို ရေးဖွဲ့ထားသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ လက်ဝဲသုန္ဒရအမတ်ကြီးသည် နေပြည်တော်ကြီးကို စိတ်ထဲတွင် မည်သို့မြင်ယောင်မိသနည်း။ မဲဇာတော ရာသီဥတုဒဏ်ကို မည်သို့ခံစားရသနည်း။
- ၂။ အောက်ပါအဖွဲ့တို့၏ ဆိုလိုရင်းကို တိကျပြေပြစ်စွာ ရေးသားဖော်ပြပါ။
- (က) အောင်မြေကြော့ကြော့၊ ကုန်းမော့မော့နှင့်၊ ဘိုးတော်ကောင်းမှု၊ တည်ထားပြုသည်၊ ဇမ္ဗူ၊ ဆီမီး၊ ခြောက်ရောင်ညီးမှု၊ ဂူကြီးသခင်၊ ရွှေလင်းပင်နှင့်၊ ရွှေခြင်္သေ့မြွေ။
  - (ခ) စီးသွင်ညိုရစ်၊ မဲဇာမြစ်လည်း၊ ထစ်ထစ်ထွန်းဘိ၊ ချုံအတိနှင့် တောကြီးဆိတ်ညံ၊ ဆည်းကျံကျံဝယ်။
  - (ဂ) ခူဝံမပေါ်၊ မမြော်ပါရ၊ နေကိုတလည်း၊ ဘယ်ကရွေ့နောက်၊ ဘယ်တောင်မြောက်ဟု၊ တွေးထောက်မမှန်။

ဗုံတော်သား
(ကုန်းဘောင်ခေတ်)

ဗုံကြီးသံများသည် ကုန်းဘောင်ခေတ်ဦးလောက်က စတင်၍ လယ်ကွင်းထဲတွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့ကြသည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ်တစ်လျှောက်လုံး လယ်ကွင်းများတွင် ကောက်စိုက်ဗုံကြီးသံများ ဖုံးလွှင့်ခဲ့သည်။ လယ်ကွင်းထဲက လယ်သမားများကိုယ်တိုင် သီကျုံးခဲ့ကြသောတေးများ ဖြစ်သောကြောင့် ဗုံကြီးသံများသည် လယ်သမားများ၏ဘဝကို ထင်ဟပ်သည်။ ထို့ကြောင့်ဗုံကြီးသံများကို ပြည်သူတေးသံများအဖြစ် တန်ဖိုးထားကြသည်။

ဗုံကြီးသံများကို ဗုံကြီးအတီးနှင့်တွဲဖက်၍ သီဆိုကြသည်။ ဆိုသောအခါ တစ်ပုဒ်စီ၏အဆုံး၌ အများအားဖြင့် 'လေ' ထည့်၍ ဆိုလေ့ရှိသည်။ အဖွဲ့ပုံစံမှာ ဒွေးချိုး၊ လေးချိုး တို့နှင့် ဆင်ဆင်တူသည်။ တစ်လံလောက်ရှည်သော ဗုံကြီးနှစ်လုံးကို တီးသူတို့ကတီးလျက် ဆိုကြ ဟေ့ကြသည်ကို ဗုံပွဲဟုခေါ်သည်။ ဗုံပွဲတွင် ဗုံကြီးကိုလွယ်၍ တီးသူအမျိုးသား နှစ်ယောက်၊ လင်းကွင်းတီးသူ အမျိုးသားတစ်ယောက်၊ ဆိုရင်း ကသူအမျိုးသမီးတစ်ယောက် အနည်းဆုံး လူလေးယောက် ပါဝင်သည်။ လင်းကွင်းတီးသူမှာ ဗုံမင်းသား (ဗုံသည်) ဖြစ်၍ လင်းကွင်းကို ကဟန်ကကွက်နှင့် တီးရင်း ဗုံမင်းသမီးနှင့် အပြန်အလှန် စောင်းချိတ်သီဆိုသည်။ အချို့ဗုံပွဲတွင် နှုတ်သူနှင့် ဝါးလက်ခုပ်တီးသူတို့ တိုးချဲ့ပါဝင်သည်။ ဝါးလက်ခုပ်တီးသူမှာ ဗုံမင်းသားကဟန်ကို တုပ၍ အပြောင်အပြက် ကပြသူဖြစ်သည်။

ဗုံကြီးသံကို အလှူမင်္ဂလာ ဘာသာရေးပွဲများတွင် တီးမှုတ်သီဆိုလေ့ရှိသည်။ ကောက်စိုက်ရာတွင်လည်း တီးမှုတ်သီဆိုကြသည်။ ကောက်စိုက်ဗုံကြီးသံတို့သည် ရှင်ဘုရင်၏ လယ်ထွန် မင်္ဂလာပွဲများတွင်လည်း တွင်ကျယ်ခဲ့သည်။

ယနေ့အခါတွင် ဗုံကြီးသံများကို ရွှေဘိုမြောက်လက် အချို့နေရာတို့၌ ကြားရဆဲဖြစ်သည်။

ဗုံတော်သား

မောင့်ဗုံသံ အစာကောင်းလို့
မောင်းသံလိုဟည်
ချစ်ကြိုးသီတဲ့ ပင်ကိုလှရယ်
မင်းကြွခဲ့ဦး။

ဗုံပွဲကိုတဲ့ ရှုမယ်လာ
ကိုက်ဗျာဆံရှည်ပါလှတယ်
သားများမေလား။

သားများမအော
တကယ်လေ ဗုံတော်သား
ရဲပါမလား။

ဗုံပွဲကိုတဲ့ ရှုလှည့်ပါ
ပြတင်းရယ် လေသာပေါက်က
မေးထောက်လို့မှာ။
မယ်မလာ လိပ်ပြာကိုစေတဲ့လားကွယ်
ဘုန်းမယ့်ကိုယ်စား။

ချစ်ပါတဲ့ ကြိုက်ပါ
လူပျိုတွေ လယ်ကန်သင်းက
ပျင်းနေတိုင်းလား။

မချစ်သာလို့ နေပါသေးတယ်
မကြိုက်သာလို့ နေပါသေးတယ်
နှမလေး ကိုယ်မအားတယ်
ရဲစားနဲ့လေး။

ရွှေနားတောင်းကိုလ
ဗုံခေါင်းလောက် ဝတ်စေမယ်။
ဗုံကြီးသည် လိမ်လည်လှည့်
နားချဲ့မိတယ်။

မေးပါနဲ့ဟယ်
ရွှေကိုကွယ် မဆိုထားနဲ့
ငွေကိုကွယ် မဆိုထားနဲ့
သူနားမှာ ရွှေပေရွက်ကို
ပေးရက်တဲ့လား။

လုပ်ရတယ်တဲ့ ကိုင်ရတယ်
မောင်ကြီး ထွန်ကိုဖြုတ်လျှင်
ပျိုးနုတ်ရတယ်။

လုပ်ငန်းရယ်တဲ့ မတွင်သာ
နွားပြာပိန် ချိုလိမ်ကော့က
အားပျော့လို့ဗျာ။

ထမင်းက ညှံ့လိုက်တာ
မသေရုံ ချဉ်ပေါင်ဟင်း
တင်းမျိုရရှာ။
ထွာနံငယ် ခမောက်စုတ်နဲ့
လူလုပ်ကယ်တဲ့ ညှံ့လိုက်တာ
ဆိုးတဲ့ ကံဟာ။
မိုးမရွာ မြေသာကွဲလို့
ခန္တေနဲ့ ရေကိုတင်
ပန်းတဲ့ဖြစ်အင်။

ကောက်တီနဲ့ မယ်စော
ရောနှောလို့ ပျိုးထောင်
မိုးလေကခေါင်။

သည်ပျိုးရယ် ရေအောင်မှ
မယ်နဲ့မောင် အလှူပေးရမယ်
မိုးကူပါလေး။

ကောက်စိုက်မုံကြီးသံ

ကျေးလက်ရိုးရာတေး

စက်ဆစ်အဖွင့်

- ၁။ အစာ - ပတ်စာ။ ဗုံများ အသံသာစေရန်နှင့် သံစဉ်ညီစေရန် ဗုံမျက်နှာပြင် တွင်ထပ်ပိုးကပ်ရသော ထမင်းနှင့်ပြာနု စသည် နယ်ထားသည့်အရာ။
- ၂။ ဟည် - မြည်ဟိန်းသည်။
- ၃။ ကိုက်ဗျာဆံ - နားရွက်နှစ်ဖက်နောက်သို့ သိမ်းစု၍ နားရွက်အောက်မှ ရှေ့သို့ပြန်၍ အဖျားကော့ထွက်ထားသော ဗျာပါဆံ၊ ဆံပင်စု။
- ၄။ သားများမအေ - သားများစွာတို့၏ မိခင်။
- ၅။ ဗုံတော်သား - ဗုံသမား။
- ၆။ ရဲစား - ရည်းစား။
- ၇။ ရွှေပေရွက် - နားပေါက်တွင် ပန်ဆင်ရသောပေရွက်လိပ်။
- ၈။ ထွန်ကိုဖြုတ် - ထွန်မှ နွားကိုဖြုတ်သည်။ အလုပ်နားသည်။
- ၉။ ချိုလိမ်ကော့ - ကော့လိမ်နေသော ဦးချိုရှိသည့်နွား။
- ၁၀။ ထွာနံငယ် - တစ်ထွာခန့်ရှိသော နံငယ်ပိုင်း။
- ၁၁။ ခန္တီ - လယ်ထဲသို့ရေသွင်းရာတွင် အသုံးပြုရသောအရိုးရှည်တပ်ပက်ခွက်။
- ၁၂။ ကောက်တိ - တပေါင်းလအကုန်တွင် စိုက်ပျိုးရသော မုရင်းစပါးတစ်မျိုး။
- ၁၃။ မယ်စော - ကောက်လတ်စပါးတစ်မျိုး။
- ၁၄။ ပျိုးထောင် - မျိုးစေ့ကို ပျိုးပင်အဖြစ်ရောက်အောင် စတင်စိုက်သည်။

သင်ခန်းစာခေါင်းစဉ်

ကုန်းဘောင်ခေတ်ကျေးလက်ရိုးရာ ဗုံပွဲကျင်းပရာတွင် ဗုံတော်သားနှင့် ကောက်စိုက်သမများ၏ အစောင်းအချိတ်၊ ဟာသများနှင့် ကျေးလက်နေလယ်သမားတို့၏ဘဝကို ထင်ဟပ်ပြကာ ကုန်းဘောင်ခေတ် လူမှုဆက်ဆံရေးကို ဖော်ပြထားသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ ဗုံတော်သားနှင့် ဗုံမင်းသမီးတို့ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး အပြန်အလှန်စောင်းချိတ် သီဆိုပုံတို့ကို သင့်စကား ဖြင့် ရေးသားဖော်ပြပါ။
- ၂။ ဤဗုံကြီးသံတွင် လယ်သမားတို့၏ဘဝကို မည်သို့ထင်ဟပ်ပြသနည်း။

ပေါင်းရှစ်ယောက် ကောက်စိုက်သူ
(ကုန်းဘောင်ခေတ်နှောင်းနှင့် ကိုလိုနီခေတ်ဦး)

‘မောင်းထောင်ဦးကျော်လှ’ (မြန်မာနှစ် ၁၂၀၃-၁၂၈၁) (ခရစ်နှစ် ၁၈၄၁ - ၁၉၁၉) သည် မုံရွာ အနီး ဘုတလင်မြို့နယ် မောင်းထောင်ရွာဇာတိဖြစ်သည်။ ကဗျာ၊ လင်္ကာနှင့် ဗေဒင်နက္ခတ်တို့ကို ငယ်စဉ် ကတည်းက လိုက်စားခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် ရုပ်သေးပညာကို လိုက်စားခဲ့သည်။ ဦးကျော်လှ သည်မင်းတုန်း မင်းနှင့် သီပေါမင်းတို့လက်ထက်တွင် နန်းသုံး သံချိုကိုင် ရုပ်သေးပညာရှင်အဖြစ် ကျော်ကြားသည်။ ထိုခေတ် တွင်ရုပ်သေးအထူးခေတ်စားသည်။ ဦးကျော်လှနှင့်အပြိုင် စာဆိုဖက်မှာ ဦးညဏ်ကျယ်ဖြစ်သည်။ ဗိုင်းမှု လယ်ယာ အစရှိသော ကျေးလက်လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို သံချိုအဖွဲ့ အဆိုများသည်။ သီပေါမင်းပါတော်မူ သောအခါ ဦးကျော်လှသည် ရပ်တကာနယ်တကာလှည့်လည်၍ ရုပ်သေးကပြရသည်။ လူကြိုက်များလှသည်။ အင်္ဂလိပ်အစိုးရကို ထိခိုက်ဖွဲ့ဆိုသဖြင့် အင်္ဂလိပ်အစိုးရ၏ ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခြင်းကို ခံခဲ့ရသည်။

သံချိုများသည်အများအားဖြင့် ရုပ်သေးပွဲတွင် လက်တန်းဖွဲ့ဆိုရသော ကဗျာအမျိုးအစားဖြစ်သည်။ သံချိုသည် လေးချိုး ပုံစံပင်ဖြစ်သည်။ ဦးကျော်လှသည် ‘ပေါင်းရှစ်ယောက်ကောက်စိုက်သူ’ သံချိုကို လက် တန်းစပ်ဆိုခဲ့သည်။ ကောက်စိုက်သမများက စာဆို၏အိမ်သို့ လာရောက်တောင်းပန်၍ စပ်ဆိုခြင်းဖြစ် သည်။ ကောက်စိုက်သမ ရှစ်ယောက်တို့သည် ဘုရားတွင် ကြေးစည်လှူရန် မိမိတို့ချွေးနှံစာကို တစ်မိုးတွင်းလုံး စုဆောင်းခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း ငွေကြေးမလုံလောက်သောကြောင့် အလှူခံထွက်ရသည်ဖြစ်ရာ အလှူ ခံရာတွင် ဤသံချိုကို ဆိုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ပေါင်းရှစ်ယောက်ကောက်စိုက်သူ

မြေပဝရံ ဧသာန်ရပ်တွင်မှ
ကံစပ်ကာ ဂဟေဆော်ကြ
သူငယ်ဖော် အရွယ်ကောင်းတွေပေါ့
ဆယ်ချောင်းစီ ဆလံမြှောက်
ပေါင်းရှစ်ယောက် ကောက်စိုက်သူ။

အေးချိုချို တေးအဆို လိုက်ကာပ
ကြေးပိုက်ဆံ ငွေကျပ်ပြား
မှတ်သားကာ မယူငင်ဘဲ
ဘုရားဝင် ဝတ်တော်တက်

ဆော်နှက်ကာ ကြေးစည်တီးရန်ဖို့
မကြီးလာ မမယ်တိုးတို့က
သယ်ပိုးကာ ဖော်အပေါင်းငယ်နှင့်
အကြောင်းခံ အခြေပြုပေကြ
ကောင်းမှုဖို့ လှူ။

ဘုရားရတနာနှင့်
အများတကာ စားစရာဖို့သာပ
တချို့တစ်ဝက်ခူးလို့
လက်ဦးပင် တင်ဝေမျှခဲ့
ပြည့်ဝ သီကရီနှင့်
ဗီရဏီဘုံမှာ ဖြစ်ပါသတဲ့
ကသစ်ပင် သာသည့်အောက်မှာလ
ရှစ်ယောက်ပြိုင် ဆွေလုံမိငယ်တို့
ဘုံဗိမာန် ပြာသာဒ်ကြီးတွေနှင့်
နတ်သမီးတွေ ဖြစ်စေကြောင်းရယ်လို့
တကောင်းကိုင် ကြေးစည်နှက်ကာပ
လောင်းရေစက် အရေးယူ
သွေးတူတဲ့ စိတ်ကူး။

သုဒဿနာ နတ်ရွာရောက်လျှင်ဖြင့်
ဗလချာနောက်အောင် စိတ်ပျော်ပိုက်ကြလိမ့်
ကောက်စိုက်သလိုကိုယ်တို့ မကုန်းကြရစေဘု
ဟိုထုံးစံ ဝတီအလေ့
သိမ်မွေ့စွာ မာဏဝီတို့
အာသာဝတီဆိုတဲ့ ပန်းတွေနှင့်
ကိုယ်လျှမ်းအောင် ထိန်ထိန်ညှိ
စိန်ဘီးတင် စိန်ဆံပတ်
နားကပ်ခွေ စိန်ရတနာနှင့်
ရွှေနံသာ ချေကာ လိမ်းကာပ

ဇာအထည် ကြာချည်စိမ်းငယ်နှင့်
ကမ္ဘာလ အထည်ပေါ်မှာ
တာရှည်ပျော်လို့ ငြိမ်းကြပါလိမ့်
မိန်းမ ရှစ်ဦး။

သံချို

မောင်းထောင်ဦးကျော်လှ

ဧကန်ဆန်အဖွင့်

၁။	ပဝရံ	-	မြတ်သော။
၂။	မြေပဝရံ	-	မြင့်မြတ်သောမြေ။ မြေမြတ်။
၃။	ဇောနီ	-	ဇောနီ။ အရှေ့မြောက်အရပ်။
၄။	ကံစပ်ကာ	-	ကုသိုလ်ကံချင်း ညီညွတ်အပ်စပ်သည်။
	ဂဟေဆော်ကြ		
၅။	ဆလံမြောက်	-	ကောက်စိုက်ရာတွင်အများက လက်မြောက်အရှုံးပေးရသည်။
၆။	ဝတ်တော်တက်	-	ဘုရားရှိခိုး၊ ပရိတ်စသည် ရွတ်ဆိုပူဇော်သည်။
၇။	ပြည့်ဝ	-	ကျွန်မကို ခေါ်သောအမည်။
၈။	သီကရီ	-	ဆင်းရဲပင်ပန်းစွာ။
၉။	ဗီရဏီ	-	ဗီရဏီနတ်သမီး။ (ကဿပဘုရား လက်ထက်တော်အခါက ပုဏ္ဏား တစ်ဦး၏အိမ်၌ ဗီရဏီမည်သော ကျွန်မသည် မိမိသခင်ကိုယ်စား သံဃာတော်ရှစ်ပါးကို မငြိုမငြင် ဆွမ်းလုပ်ကျွေးဖူး၏။ သေသောအခါ ထိုကောင်းမှုကြောင့် နတ်ပြည်၌ အလွန်ချောမောလှပသည့် နတ်သမီး ဖြစ်သည်။)
၁၀။	ကသစ်ပင်	-	တာဝတိံသာနတ်ပြည်ရှိ ကသစ်ပင်။
၁၁။	ဘုံဗိမာန်	-	ခမ်းနားတင့်တယ်သော အဆောက်အအုံ။
၁၂။	ပြာသာဒ်	-	အမိုးဘုံဆင့်ပါသော အဆောက်အအုံ။
၁၃။	တကောင်းကိုင်	-	ရေတကောင်း၊ ပန်းတကောင်းကို ကိုင်လျက်။
၁၄။	လောင်းရေစက်	-	ကောင်းမှုပြုရာ၌ ထမြောက်ပြီးစီးသည့် အထိမ်းအမှတ်ဖြင့် ရေစက် သွန်းလောင်းသည်။
၁၅။	သုဒဿနာ	-	သိကြားမင်းစံရာမြို့။
၁၆။	ဗလချာနောက်	-	ရှုပ်ယှက်ခတ် မျက်စိနောက် လောက်အောင်။
၁၇။	မာဏဝီ	-	မိန်းမပျို။ လုံမပျို။

- ၁၈။ အာသာဝတီ - တာဝတိံသာနတ်ပြည် စိတ္တလတာ ဥယျာဉ်၌ရှိသည့် အနှစ်တစ်ထောင်
မှ တစ်ကြိမ်သာပွင့်သော နွယ်နီနတ်ပန်း။
- ၁၉။ ကြာချည် - ကြာချည်ပိုးမျှင်တို့ဖြင့် ရက်လုပ်ထားသော ပါးလွှာသည့်အထည်။
- ၂၀။ ကမ္မလာအထည် - သားမွေးဖြင့်ရက်သောခင်းနီး။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

ကောက်စိုက်သမဂ္ဂုဏ်ဦး၏ အလှူပြုပုံ၊ စေတနာထက်သန်ပုံကို ချီးကျူးရေးဖွဲ့ထားသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ စာဆိုသည် ကောက်စိုက်သူရုဏ်ဦးကို မည်သူနှင့် ခိုင်းနှိုင်း၍ ချီးကျူးသနည်း။ မည်သို့ ချီးကျူးသနည်း။
ချီးကျူးစကားတို့တွင် ဟာသသဘောပါသည်ဟု ထင်ပါသလား။ ထင်မြင်ချက်ကို ရေးပါ။
- ၂။ ကောက်စိုက်သမဂ္ဂုဏ်ဦး၏ အလှူအကြောင်းကို သင့်စကားဖြင့်ရေးပါ။

အင်းလယ်ကရွှေကြာပန်း
(ကုန်းဘောင်ခေတ်နှောင်းနှင့် ကိုလိုနီခေတ်ဦး)

အင်းလေးဒေသတွင် လူငယ်မောင်မယ်တို့သည် မျက်နှာချင်းဆိုင်၍ တေးကဗျာများကို အပြိုင်အဆိုင် ရွတ်ဆိုကြသော အစဉ်အလာရှိသည်။ ဤသို့ ရွတ်ဆိုကြသော တေးများကို 'တိုက်တေး' သို့မဟုတ် 'ချိုးတေး' ဟုခေါ်သည်။ တိုက်တေးများကို ကြိချိုး၊ လေးချိုးပုံစံများဖြင့်ပင် ဖွဲ့ဆိုလေ့ ရှိကြသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ဖြစ်သောအခါတွင် ထိုခေလေ့ မှေးမှိန်သွားခဲ့သည်ဟု သိရသည်။

အင်းလေးတိုက်တေးတို့သည် ကျေးလက်ရိုးရာတေး များဖြစ်သည့်အလျောက် ရေးသူအမည် မထင်ရှား။ တေးတိုက်ပွဲတွင် ဉာဏ်ရွှင်သော မောင်မယ်တို့ အပြန်အလှန် လက်တန်းရွတ်ဆိုကြသော တေးများသာ ဖြစ်သည်။ ထိုတေးများကို အစဉ်အဆက် နှုတ်တက်ဆောင်ကာ လက်ဆင့်ကမ်းလာခဲ့ကြသည်။

စပါးရိတ်သိမ်းပြီးချိန် သီတင်းကျွတ်၊ တန်ဆောင်မုန်းလများတွင် တေးတိုက်ပွဲများကို ကျင်းပလေ့ရှိခဲ့ကြသည်။ အင်းလေးဒေသက မောင်မယ်တို့သည် ပင်ပန်းလှသော လယ်ယာလုပ်ငန်းတွင် တစ်မိုးတွင်းလုံး ကိုယ်ရောစိတ်ပါ နှစ်မြှုပ်လုပ်ကိုင်ခဲ့ကြရသမျှ လုပ်ငန်းသိမ်းသောအခါ တေးတိုက်ပွဲကို ပျော်ရွှင်စွာဆင်နွှဲကြသည်။ သီတင်းကျွတ်၊ တန်ဆောင်မုန်းလများတွင် တိမ်မြူကင်းစင်၍ လရောင်ထွန်းလင်းသည့် အင်းလေးကန်ထဲတွင် ကြာပန်းများလည်း ဖွေးဖွေးလှုပ်အောင် ပွင့်နေကြသည်။ ဤအခါမျိုးတွင် အင်းလေးမောင်မယ်တို့သည် တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ အချိန်းအချက်ပြု၍ တေးတိုက်ပွဲ ဆင်နွှဲကြသည်။ အထူးသဖြင့် ဘုရားပွဲတော်များတွင် တေးတိုက်ပွဲမပါလျှင် မပြီးချေ။

တေးတိုက်ပွဲ ဆင်နွှဲသောအခါ လုံမပျိုတို့က အိမ်ပေါ်မှာ နေရာယူကြသည်။ လုလင်ပျိုတို့က လှေပေါ်မှာ နေရာယူကြသည်။ ပွဲလာပရိသတ်သည် လသာသာ ကန်ရေပြင်ထက်တွင် လှေပေါ်ကနားဆင်ကြသည်။ တေးတိုက်ပွဲကို ညလုံးပေါက်ဆင်နွှဲလေ့ရှိကြသည်။ အပြိုင်အဆိုင် ရွတ်ဆိုကြရာတွင် တုံ့ပြန်၍ တေးမချိုးနိုင်သောဘက်က ရှုံးရသည်။ အောက်တွင် ဖော်ပြထားသော ကဗျာစုသည် မောင်တင်မြိုင် (အင်းလေး) စုဆောင်းသည့် အင်းလေးတိုက်တေး ကဗျာများစာအုပ်မှ ရွေးချယ်ကောက်နုတ်ထားသော ကဗျာအချို့ ဖြစ်ပါသည်။

အင်းလယ်က ရွှေကြာပန်း

မောင်။ ။ သည်မောင်ကို ရမလားလို့
တစ်ညများ တစ်ခါနှစ်ခါ။
လိမ်းတဲ့နံ့သာ။
မောင်မလာ၊ နံ့သာတဲ့အရှုံး။
ပါးပေါ်မှာ နံ့သာစက်ကိုလ
(မကြီးရယ်) ညည်း ရှက်ပါအုံး။

မယ်။ ။ သည်မယ်ကို ရမလားလို့
အကျီများ တစ်ထေနှစ်ထေ။
လဲလှယ်လို့နေ။
လဲလို့သာနေ မယ့်ကိုလေ ရပဲ။
ရွှေအင်းတိမ် ကန်တော်ပွဲမှာ
(မောင်ကြီးရယ်) ကြွေးတွေကဝဲ။

မောင်။ ။ အင်းလယ်မှာ ရွှေကြာပန်း
ကြာပန်းလေ နှစ်ပွင့်ဆိုင်။
ခူးမယ်လို့ကိုင်၊ မပိုင်တဲ့ မောင်က။
အင်းလယ်မှာ ရွှေကြာပန်း
(မကြီးရယ်) လှမ်းလို့မရ။

မယ်။ ။ ပန်ပါတဲ့ ပန်ပါ။
အရှေ့လေ တောင်ပေါ်ထိပ်
ပန်းရွှေလိပ်ပြာ။
ပန်ကြပါ။ ရွာသူမို့ရပ်သား။
ပန်းလိပ်ပြာ သည်တောင်ကုန်းမှာ
(မောင်ကြီးရယ်) ဖုန်းစိုက်လို့ထား။

အင်းလေးတိုက်တေး

ကျေးလက်ရိုးရာဟေး

ခက်ဆစ်အဖွင့်

- ၁။ တစ်ထေနှစ်ထေ = တစ်ထည်နှစ်ထည်။ (အင်းလေး ဒေသအသံ ထွက်ဖြစ်သည်။)
- ၂။ ရွှေအင်းတိမ် = အင်းလေးဒေသရှိ အင်းတိမ်ရွာ။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

အင်းလေးဒေသတွင် တေးတိုက်ပွဲ၌ မောင်မယ်တို့ တိုက်တေးဆိုကြပုံ၊ အပြန်အလှန် စောင်းချိတ် သီဆိုပုံ၊ ပျော်ရွှင် စရာကောင်းပုံ၊ ပွဲတော်ကျင်းပလေ့ရှိပုံတို့ကို ရေးဖွဲ့ထားသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ အင်းလယ်ကရွှေကြာပန်း ကဗျာတွင် မောင်ကမည်သို့ တေးတိုက်၍ မယ်က မည်သို့ချေပပါသနည်း။
- ၂။ အင်းလေးတိုက်တေးကဗျာရှင်များ၏ ကဗျာဉာဏ်ရှိပုံကို 'အင်းလယ်ကရွှေကြာပန်း' ကဗျာလာ အကိုးအကားများဖြင့်ရေးပါ။

ပတ္တမြား ရွှေဂူ
(ကိုလိုနီခေတ်)

‘ပတ္တမြားရွှေဂူ’ ကဗျာသည် ‘မန်လည်ဆရာတော်’ ရေးဖွဲ့ခဲ့သော လေးဆစ်ကဗျာဖြစ်သည်။ လေးဆစ်ကဗျာ ဆိုသည်မှာ အချိုးအဆစ်လေးခု ပါဝင်သော ကဗျာမျိုးဖြစ်သည်။

မန်လည်ဆရာတော်၏ ငယ်မည်သည် မောင်မာဖြစ်၍ ဘွဲ့တော်မှာ ဦးဇေနဖြစ်သည်။ ‘မာန်မလုပ် ချင်ဘု၊ မာန်လုပ်လျှင် လွယ်သည်သာပ၊ ငယ်မည်မှာ နကိုသတ်ရုံပဲ’ ဟု ကိုယ်တော်တိုင် ရေးဖွဲ့ခဲ့ဖူးသည်။

မန်လည်ဆရာတော်ကို ကုန်းဘောင်ခေတ်နောက်ပိုင်း မြန်မာနှစ် ၁၂၀၃ (ခရစ်နှစ် ၁၈၄၂) တွင် မန်လည်ရွာ၌ ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ ဆရာတော်သည် ပိဋကတ်စာပေ၊ သက္ကတစာပေနှင့် ကဗျာလင်္ကာတို့ကို ကျွမ်းကျင်တတ်မြောက်သည်။ ကျမ်းပေါင်းများစွာ ပြုစုသည့်အတွက် အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဘွဲ့တံဆိပ်ရသည်။ မြန်မာနှစ် ၁၂၈၂ ဝါဆိုလ (ခရစ်နှစ် ၁၉၂၀) တွင် ပျံတော်မူသည်။

မန်လည်ဆရာတော်သည် လောကီလောကုတ္တရာ ဗဟုသုတစုံလင်လှသော မဟာသုတကာရီ မဃဒေဝ လင်္ကာသစ်ကြီးကို ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ကျမ်းဂန်အမျိုးမျိုး၊ အမေးအဖြေအမျိုးမျိုး၊ အဆုံးအဖြတ်အမျိုးမျိုးနှင့် တေးကဗျာအမျိုးမျိုးကိုလည်း ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။ မင်္ဂလာရတုပေါင်းချုပ်ကိုလည်း ရေးဖွဲ့ခဲ့သေးသည်။

ပတ္တမြားမြရွှေဂူကို ဝက်များက ညွှန်လူးပွတ်တိုက်သော်လည်း မညစ်သည့်အပြင် ပိုမို၍ အရောင်ထွက်ကြောင်း ငါးရာငါးဆယ်ဇာတ်တော်လာ ၂၈၅ ဇာတ်မြောက် မဏိသုကရဇာတ် ကိုယူ၍ ‘ပတ္တမြားရွှေဂူ’ ကဗျာကို ဖွဲ့ဆိုထားခြင်းဖြစ်သည်။

ပတ္တမြားရွှေဂူ

ပြစ်မရှိ ပြစ်ရှာ။

လမင်းကို ခွေးဟောင်လို့
ရွှေလရောင် ပြောင်မပျက်တယ်
ထွန်းလျက်ပင်သာ။

မြရွှေဂူ ပတ္တမြားကိုလ
ဝက်များက ငြူစွာ
ညွှန်လူးကာ တိုက်နဲ။

ပွတ်လေလေ
ဂူရွှေမှာ အရောင်ထွက်တယ်
ရှေးကထက်ကဲ။

လေးဆစ်

မန်လည်ဆရာတော်

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

လမင်းကိုခွေးဟောင်သော်လည်း လမင်း၏အရိပ် သည် မွေးမှီန်မသွားဘဲ ထွန်းလင်းမြဲဖြစ်သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ရွှေဂူမှ ပတ္တမြားကို ဝက်များက ခွံညွှန်ပက်သော်လည်း ပွတ်လေလေ ပတ္တမြားအရောင် ထွက်လေလေ ဖြစ်သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ အပြစ်မရှိသူကို မည်မျှအပြစ်ရှာစေကာမူ ဂုဏ်သရေညှိမှီန် မသွားကြောင်းဥပမာပေး၍ ရေးဖွဲ့ထားသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ 'ပတ္တမြားရွှေဂူ' လေးဆစ်တွင် စာဆိုဖော်ပြထားသော ဥပမာနှစ်ရပ်ကို ပေါ်လွင်အောင်ဖော်ပြပါ။
- ၂။ အပြစ်မရှိ ပြစ်ရှာတတ်သူများနှင့် ငြူစွာတတ်သူများအကြောင်းကို စာဆိုသည် မည်သို့ပြစ်တင် ဝေဖန်ထားပါသနည်း။

အညာမင်္ဂလာဆောင် (ကိုလိုနီခေတ်)

‘အညာမင်္ဂလာဆောင်’ လေးချိုးကြီးကိုဖွဲ့ဆိုသူ မျိုးချစ်စာဆို ‘ဆရာကြီးသခင် ကိုယ်တော်မှိုင်း’ ကို ရွှေတောင်မြို့နယ်၊ ပါးလည်ရွာတွင် ဖွားမြင်သည်။ ဆရာကြီး၏ မွေးသက္ကရာဇ်မှာ မြန်မာနှစ် ၁၂၃၇ (ခရစ်နှစ် ၁၈၇၆) ဖြစ်သည်။ ငယ်မည်မှာ မောင်လွန်းဖြစ်သည်။ ငယ်စဉ်က ကျီးသဲလေးထပ်ဆရာတော် ဘုရားထံတွင် ပညာသင်ခဲ့သည်။ မန္တလေး မြတောင်ကျောင်းတိုက်၌လည်း ပညာသင်ခဲ့သည်။ ပါတော်မူပြီးနောက် ဖခင်၏ သားချင်းဆွေမျိုးများရှိရာ မောင်းထောင်း၊ အလုံ၊ မုံရွေး၊ ကြေးမုံ၊ ချောင်းဦးနယ် တစ်လွှားတွင် လှည့်လည် နေထိုင်ခဲ့သည်။

ဆရာကြီးသည် အသက် ၂၀ ခန့်တွင် အောက်ပြည်သို့စုန်၍ ရန်ကုန်နှင့် မော်လမြိုင်မြို့ကြီးများတွင် ပုံနှိပ်တိုက် စာပြင်ဆရာလုပ်သည်။ ထိုစဉ်က ‘ရွှေတောင်ဆရာလွမ်း’ အမည်နှင့် ပြဇာတ် ၈၀ ခန့်ရေးသား ခဲ့သည်။ ထို့နောက် သူရိယသတင်းစာနှင့် ဒဂုန်မဂ္ဂဇင်း စသည်တို့တွင် အယ်ဒီတာလုပ်သည်။ ဤသို့အယ်ဒီတာ လုပ်ရင်း ‘မစ္စတာမောင်မှိုင်း’ အမည်နှင့် ဗိုလ်ဋီကာ၊ မှာတော်ပုံဝတ္ထု၊ ဒေါင်းဋီကာ၊ ဘွိုင်းကောက်ဋီကာ စသည်တို့ကို ရေးသား၍ မြန်မာတို့၏ဇာတိမာန်ကို ဖော်ထုတ်စည်းရုံးကာ ကလောင်လက်နက်ဖြင့် လွတ်လပ် ရေး တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့သည်။ ၁၉၂၁ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသား ကောလိပ်တည်ထောင်ရာ၌ ရာဇဝင်နှင့် မြန်မာစာ ပါမောက္ခအဖြစ် ပါဝင်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ရေနံချောင်းမြို့၌ ကျင်းပသည့် ပထမအကြိမ် တို့ဗမာအစည်းအရုံး ညီလာခံကြီးမှစ၍ သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း အမည်ကို ခံယူခဲ့သည်။

ဆရာကြီးသခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းသည် နယ်ချဲ့ဆန့်ကျင်ရေး၊ ဖက်ဆစ်တော်လှန်ရေးနှင့် အမျိုးသား ရေး လှုပ်ရှားမှုများတွင် အားကြီးမာန်တက် ပါဝင်ခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေးရသောအခါ နိုင်ငံတော် က ဆရာကြီးကို အလင်္ကာကျော်စွာဘွဲ့ဖြင့် ဂုဏ်ပြုချီးမြှင့်ခဲ့သည်။ ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေး ဆောင်ရွက်မှုကြောင့် လီနင်ငြိမ်းချမ်းရေးဆု ရခဲ့သည်။ ၁၉၆၄ ခု ဇူလိုင်လ ၂၃ ရက် တွင် ကွယ်လွန်သည်။

‘အညာမင်္ဂလာဆောင်’ လေးချိုးကြီးကို ၁၉၁၃ ခုနှစ် တွင် ရေးသော ဗိုလ်ဋီကာမှ ထုတ်နုတ်သည်။ ဆရာကြီးသည် လေးချိုးပုံစံကိုချဲ့ထွင်၍ လေးချိုးကြီးများကို ခမ်းခမ်းနားနား ဖွဲ့ဆိုခဲ့သည်။ လေးချိုးကြီးများ သည် ဆရာကြီး၏ကိုယ်ပိုင်ဟန် ပင်ဖြစ်သည်။

အညာမင်္ဂလာဆောင်

ကျုပ်တို့အညာမှာ မင်္ဂလာတစ်မျိုးသာပ
အဟုတ်ဗျို့ ဓမ္မတာအစဉ်အလာ မညှိုးခဲ့ပေဘု
အရိုးသမကျရှေးလိုပါအဘွားကလည်း ကျီတစ်ဆောင်
(ကိုမင်းရာရယ်) အမျိုးကလည်း မသေးပေဘု
အဘိုးအဖနှင့်တကွ မေးကြပါတော့
တစ်မျိုး ငါ့မြေးဖို့ရယ်လို့
(အိုကွယ်) အဘိုးက ပေးလိုက်ပါတဲ့ နွားညီနောင်။
ဪ အမိအဖ တို့ကလည်း
ပြည့်ပြည့်ဝဝ တွေ့မို့
ရှိသမျှ ကုန်ချင်ကုန်ရောလို့
မယုံရင် ကြုံလျှင်မေးပါတော့
အလုံတစ်ခွင်မှာ ဂုဏ်အင်ကလည်း မသေးပါဘု
မုံရွေးကြေးမုံ ချောင်းဦးနယ် တစ်လွှားဆီက
အလုံကျေးအကုန်မှာ ပြောင်းဖူးသည်တွေက
များလိုက်ပါဘိသနှင့်
ဆွေသားရင်းချာ ဉာတကာ မိတ်တို့ကိုလ
အဖေသွားရင်းသာ လာစရာ ဖိတ်ခဲ့တာနှင့်
ညအိပ်ညနေ အစုံလာကြတော့
ခြုံစရာ အကွက်ဖျင်စောင် နှစ်ခုပဲပြင်
ဝံ့ပဝါပါ တဘက်နှင့် ခြင်ထောင်ကလည်း တစ်ခုစီပေါ့
လုပ်မှုကိုင်ဖွယ် တောလယ်ယာတစ်ခင်းပဲပြင်
ပြောင်းခင်းတစ်စလယ်ဝင်နှင့်
လယ်တစ်ရှင်စပါးနှစ်ဆယ်ထွက်ကိုလ
(ကိုမင်းရာရယ်) ရှေးအဆက်ဆက်
အကြွေးတက်တက်ပြီး
အဝေးမထွက်ရအောင်လို့တဲ့ကွယ်
ပေး လက်ဖွဲ့နှောင်။

လမ်းမျိုးအရှေ့က
စမ်းရိုးအကွေ့ ခယောင်းယာမှာ
(ဟောသည်က) အထုပ်တွေ ဖြေဖြေပြီး
အကုန်သာ ကြလေရော့ဟဲ့လို့
ခရမ်းမျိုးစေ့ကောင်းစွာ
ငရုတ် ဂျုံ ကုလားပဲသာပ
နှမ်းမျိုးသွေ့သွေ့ ပြောင်းဝါ ငပြပ် ဖရုံပါ ဖရဲငဲ့ပြင်
ထမ်းပိုး၍ရောင်းစရာ အထုပ် မုန်လာ ခဝဲတွေနှင့်
အလုပ်စုံစရာ ကပဲရယ်လို့ များလက်ဆောင်
(အို ကိုမင်းရာရဲ့) သားအတွက်ဆိုတော့
တစ်အားတက်အောင်ရယ်လို့ (ကျုပ်တို့) အမေအိုကလည်း
ဓားမရှည် ဓားမတိုတွေနှင့် အခြေကိုနှင်း
(ကိုမင်းရာရယ်) မယားဘက်က မောင်တွေကလည်း
ပလွေတိုနှစ်စင်း။

မျိုးဆက်ကာခြုံ
အိုးခွက် ပန်းကန် အစုံနှင့်
ပြည်တစ်ခွင် သထုံ ရောက်ရာကပဲ လွမ်းမိပါရဲ့
မြေအင်တုံ သောက်စရာ ဇွန်းငဲ့ပြင်
ကွမ်းအစ်ပါ လွယ်အိတ်တစ်လုံးငယ်နှင့်
ပဲခူးဘူတာမှာလေ
ငနဲ သူခိုး လူညာတွေ မှုန်းလိုက်ပါတဲ့
ပျောက်သဟာ ထန်းခေါက်ဖာကလည်း တစ်လုံးပါပဲ
စုရုံးလိုက်လျှင် တစ်အိမ်ထောင်ပ
လူထုံးစရိုက်တွင်တစ်သိန်ပြောင်လောက်ကဲ့
မင်္ဂလာဆောင်မှာ ခန်းဝင်ကလည်း မနည်းပါဘူး
မွဲဖိုရာ ကံကြမ္မာနှင့်
ဖန်လာပုံ ကုသိုလ်ကလည်း မကောင်းချင်တော့
အထက် ဟို အညာမှာလေ
ကြက်ဆိုတာတောင် မလောင်းခဲ့ပါဘူး

အညာမြေ ဌာနေဟောင်းဆီက
 အကြွေးတစ်ရာကို ဒွေးခါကလည်းတောင်းပြန်ပေါ့တဲ့
 (အမယ်မင်း) မောင်းစရာရယ်လို့များ တပ်လိုက်မှဖြင့်
 ခေါင်းတခါခါနှင့် ဆတ်လှစွာသော
 လှလှစွေ့စွေ့ရယ်နှင့်ဝဝပြည့်ပြည့်နွားပြာ တစ်ရှင်းကိုလ
 ကျောင်းတကာကိုသာ အပ်လိုက်ပေရော
 ရသရွေ့ ဘာဘာညာညာရယ်လို့ မငြင်းလေနှင့်
 (မလေးရယ်) ရောင်းကာသာ ဆပ်လိုက်ပေတော့
 ရွှေ့ရှေ့ယာတစ်ခင်း။

လေးမျိုးကြီး

သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း

ခက်ဆစ်အဖွင့်

၁။	ကျီ	=	စပါး၊ ပဲ စသည်တို့ကိုသိုမှီးရာ အဆောက်အအုံ။
၂။	ဉာတကာမိတ်	=	ဆွေမျိုးနှင့် မိတ်ဆွေများ။
၃။	ဝံ့ပဝါ	=	ပဝါကြမ်းတစ်မျိုး။
၄။	စလယ်ဝင်	=	ပြောင်းစေ့ တစ်စလယ် စိုက်ပျိုးနိုင်လောက်သောယာခင်း။ (တစ်စလယ်သည် တစ်ပြည်၏ လေးပုံတစ်ပုံနှင့်ညီမျှသည်။)
၅။	လယ်တစ်ရှင်	=	လယ်တစ်ပွဲ။ လယ်တစ်ကွက်။
၆။	ခယောင်းယာ	=	မညီမညွတ်ကြမ်းတမ်းသော မြေယာ။
၇။	သွေ့သွေ့	=	ခြောက်ခြောက်သွေ့သွေ့။
၈။	ငပြုပ်	=	အခွံတွင်ပြုပ်ထနေသောသခွား တစ်မျိုး။
၉။	အခြေကိုနှင်း	=	အိမ်ထောင်သည်ဘဝတွင် လို သောအခြေခံပစ္စည်းကိုပေးသည်။
၁၀။	ထန်းခေါက်ဖာ	=	(ထန်းခေါက်ဖာ) ထန်းကြောဖြင့် ရက်လုပ်ထားသောဖာ။
၁၁။	တစ်သိန်ပြောင်	=	ကျက်သရေတစ်မျိုးထွန်းပြောင် သည်။ ဂုဏ်ရှိသည်။
၁၂။	ခန်းဝင်	=	လက်ထပ်မင်္ဂလာပွဲတွင် အမိအဘတို့က ချီးမြှင့် ပေးကမ်းသောဥစ္စာ။
၁၃။	စွေ့စွေ့	=	ကြွကြွရွရွ။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

အထက်အညာမှယာသမားတစ်ဦးသည် မင်္ဂလာဆောင်စဉ်က ပြည့်ပြည့်စုံစုံရှိခဲ့သော်လည်း အောက်ပြည်အောက်ရွာသို့ စီးပွားရှာထွက်လာပြီးနောက် စီးပွားရေးအဆင်မပြေဖြစ်ပြီး ဒုက္ခရောက်ရပုံကို ရေးဖွဲ့ထားသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ ယာသမားမင်္ဂလာဆောင်တွင် မည်သူတို့ကမည်သည့်အရာများကို လက်ဖွဲ့ကြသနည်း။
- ၂။ ယာသမားသည် မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် အောက်ပြည် အောက်ရွာသို့ ဆင်းလာပါသနည်း။
- ၃။ ယာသမားသည် နွားပြာတစ်ရှဉ်းနှင့် ယာတစ်ခင်းကို မည်သည့်အတွက်ကြောင့် ရောင်းချရပါသနည်း။

လှိုင်းကလေးသင် (ကိုလိုနီခေတ်)

‘လှိုင်းကလေးသင်’ ကဗျာသည် ကိုလိုနီခေတ်တွင် ရေးဖွဲ့သော ကဗျာတစ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။ ရေးဖွဲ့သူမှာ ‘ဇော်ဂျီ’ ဖြစ်သည်။

ဆရာဇော်ဂျီသည် ၁၉၀၇ ခုတွင်ဖွားမြင်သူဖြစ်သည်။ ဖျာပုံမြို့ဇာတိဖြစ်သည်။ အမည်ရင်းမှာ ဦးသိန်းဟန်ဖြစ်သည်။ ငယ်စဉ်က ဖျာပုံအမျိုးသားအထက်တန်းကျောင်း၊ ရန်ကုန်မြို့မ အမျိုးသားအထက်တန်းကျောင်းတို့တွင် ပညာသင်ခဲ့ပြီး ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှ မြန်မာစာမဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့နှင့် အင်္ဂလိပ်စာ မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့တို့ကိုလည်းကောင်း၊ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်နှင့် ဒပ်ဗလင်တက္ကသိုလ်တို့မှ စာကြည့်တိုက်ပညာ ဒီပလိုမာဘွဲ့တို့ကိုလည်းကောင်း ရရှိခဲ့သည်။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် စာကြည့်တိုက်မှူး၊ တက္ကသိုလ်များ ဗဟိုစာကြည့်တိုက်မှူး တာဝန်များကိုနှစ်ပေါင်းများစွာထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ စာပေဆိုင်ရာ၊ ပညာရေးဆိုင်ရာ တာဝန်အမျိုးမျိုးကိုလည်း ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ကဗျာ၊ ဝတ္ထုတို၊ ပြဇာတ်၊ စာပေယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဆောင်းပါး၊ သုတေသနစာတမ်း စသည်ဖြင့် စာပေအမျိုးမျိုး ရေးသားခဲ့သည်။ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကွယ်လွန်သည်။

ဆရာဇော်ဂျီသည် ခေတ်စမ်းစာပေလှုပ်ရှားမှုကို ဦးဆောင်သူ တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ပိတောက်ရွှေဝါ ကဗျာများ၊ ဗေဒါလမ်း ကဗျာများ၊ ဇော်ဂျီကဗျာပေါင်းချုပ်၊ ရှေးခေတ်ပုဂံ ကဗျာများနှင့် အခြားကဗျာများ၊ မဟာဆန်ချင်သူ ပြဇာတ်၊ သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းဋီကာ၊ သိန်းနှင့်ကျားဋီကာ၊ ပလေတို နိဒါန်း၊ ရသစာပေအဖွင့်၊ ရသစာပေနိဒါန်း၊ မိုးကြယ် မိုးလား (နီဘယ်ဆုဝတ္ထုတိုများ)၊ လမ်းသစ်နှင့် အခြားဝတ္ထုတိုများ၊ နင်လားဟဲ့ ချစ်ဒုက္ခနှင့် အခြားဝတ္ထုတိုများ စသည့် စာအုပ်များသည် ဆရာဇော်ဂျီ၏ ထင်ရှားသော လက်ရာများဖြစ်သည်။

‘လှိုင်းကလေးသင်’ ကဗျာတွင် သူတစ်ပါးအားကူညီ စောင့်ရှောက်ဖေးမ ကယ်ဆယ်ခြင်းသည် လေးစားဖွယ် ဂုဏ်ရည်ဖြစ်ကြောင်း ရေးဖွဲ့ထားသည်။

လှိုင်းကလေးသင်

ပြင်ကျယ်ကျယ် ပင်လယ်စခန်းဆီက...
သည်ကမ်းယံ စေတီဦးဆီသို့
ဖူးမြော်ရန် ရောက်လာရင်းပေလ
ဘော အိုအချင်း လှိုင်းကလေးသင်။

ကမ်းရောက်ပြန်တော့...
တဖြောက်မြည်သံကျူ၍

နဂိုမူစွန့်ကာပစ်ပါလို့
 မူသစ်တစ်ဆင့်ခြယ်၍
 ပြင်ကျယ်ကျယ် ပင်လယ်စခန်းဆီသို့
 မြန်းကြွမည့်သွင်။
 ဘယ်ဒေသဆီက. . .
 သင်ကြွကာ သည်ကိုလာ၍
 ဘယ်နေရာ ဘယ်ဆိပ်ကမ်းဆီသို့
 မြန်းမယ်လို့ သင်ဟန်ပြင်
 ကြံချင်ဘူး သည်အရေး။
 သို့ကတဲ. . .
 စိတ်ထဲငါဆင်ခြင်ခဲ့
 သင်လာစဉ် ပင်လယ်လမ်းမှာဖြင့်
 မှန်တိုင်းလေ လှိုင်းရေကြမ်းသောကြောင့်
 ပန်းခဲ့သူ စင်ရော်ငှက်ကိုလ
 ကျောထက်ဝယ် ဆောင်ယူသယ်၍
 ဖောင်သဖွယ် သင် ကူမတယ်လို့
 တွေးဆကာ သည်အလွမ်းရယ်နဲ့
 ဝမ်းမြောက်တယ်လေး. . . ။

စော်ဂျီ

ခက်ဆစ်အဖွင့်

၁။	ကမ်းယံ	-	ကမ်းနား။
၂။	ရောက်လာခြင်းပေလ	-	ရောက်လာခြင်းပေလား။
၃။	ဘော	-	အို. . . (အာမေဒိုတ်) (ပါဠိ)။
၄။	မြန်း	-	သွားသည်။
၅။	သို့ကတဲ	-	သို့သော်လည်း။
၆။	ပန်း	-	ပင်ပန်းသည်။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

လှိုင်းကလေးက စင်ရော်ကလေးကို ကျောပေါ်မှာတင်ပြီး ဆောင်ယူကယ်ဆယ်သည့် အတွက်
ခိုးကျူးဖွယ်ကောင်းပုံကိုရေးဖွဲ့ကာ သူတစ်ပါးအကျိုး ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ဂုဏ်ကို ဖော်ထုတ်ထားသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ လှိုင်းကလေး သွားလာလှုပ်ရှားနေပုံကိုရေးပြပါ။
- ၂။ ဤကဗျာတွင် 'သင်' ဟူသောစကားလုံးကို အကြိမ်ကြိမ်ထပ်သုံးထားသည်။ အဘယ်ကြောင့်
ဤသို့ သုံးထားသနည်း။
- ၃။ ဤကဗျာတွင် ကဗျာဆရာက မည်သူ့ကို တိုက်ရိုက်ဦးတည် ပြောဆိုနေသနည်း။
- ၄။ ဤကဗျာ၏ ဆိုလိုချက်ကိုရှင်းပြပါ။

အလှရှီရာ (လွတ်လပ်ရေးခေတ်)

‘အလှရှီရာ’ ကဗျာသည် ‘ငွေတာရီ’ ၏ ကဗျာတစ်ပုဒ် ဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်ရေးခေတ်တွင် ရေးဖွဲ့သည်။

ငွေတာရီသည် ရန်ကုန်မြို့ဇာတိဖြစ်၍ ၁၉၂၅ ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်သူဖြစ်သည်။ အမည်ရင်းမှာ ဒေါ်ခင်ရီဖြစ်သည်။ ငယ်စဉ်က ရန်ကုန်မိန်းကလေး အထက်တန်းကျောင်းတွင် ကိုးတန်းအထိ ပညာသင်ခဲ့ပြီး ကျန်းမာရေး မကောင်းသဖြင့် ကျောင်းထွက်ခဲ့သည်။ မြန်မာစာပေနှင့် နိုင်ငံခြားစာပေကို ပညာရှင်များထံတွင် ဆက်လက်လေ့လာ ဆည်းပူးခဲ့သည်။ ကဗျာပုဒ်ရေ (၈၀၀) ကျော် ရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။ ဝတ္ထုတိုများ၊ ဝတ္ထုရှည်များ၊ ပုံပြင်များလည်း ရေးသားခဲ့သည်။ ၁၉၅၈ ခုတွင် ကွယ်လွန်သည်။

ငွေတာရီ၏ ထုတ်ဝေပြီးစာအုပ်များတွင် မာလာမြိုင် ကဗျာများ၊ ခင်ပွန်းဖြစ်သူ မင်းယုဝေနှင့် တွဲဖက်ထုတ်ဝေသော ရတနာကဗျာများ၊ ငွေတာရီကဗျာ ၁၀၀၊ ငွေတာရီ ကဗျာ ပေါင်းချုပ်၊ မင်းဆေးရည်ပဲ မှန်သလားနှင့် ကဗျာရှင်ဝတ္ထု၊ ဆုနှင့် အခြားဝတ္ထုတိုများ စသည်တို့ပါဝင်သည်။ မင်းယုဝေနှင့် တွဲဖက်၍ ကမ္ဘာကျော် အိစွပ်ပုံပြင်များကိုလည်း ဘာသာပြန်ခဲ့သည်။

ငွေတာရီကွယ်လွန်ပြီးနောက် ငွေတာရီအထိမ်းအမှတ်အဖြစ် ငွေတာရီမဂ္ဂဇင်းနှင့် ငွေတာရီစာစဉ်တို့ကို ထုတ်ဝေခဲ့သည်။

အလှရှီရာကဗျာတွင် ကိုယ့်ရွာကိုယ့်ပြည်၏ အလှကို ကြည့်တတ်မြင်တတ် မြတ်နိုးတတ်သော ကဗျာရှင်၏ စိတ်ထားကို တွေ့နိုင်သည်။

အလှရှီရာ

အလှရှီရာ၊ သွားချင်ပါဟု
ခါခါမြည်တမ်း၊ သို့ရော်ရမ်း၍
စိတ်ဝမ်းမသာ ရှိသည်တကား။

သူ့ရွာ သူ့ပြည်၊ သာလှသည်တည့်
စည်ပင်ချမ်းမြ၊ ဝပြောစွဟု
ကြားရတိုင်းသာ၊ လှမြေချာသို့
သွားပါလိုမိ၊ နေမထိခဲ့။

ဤယနေ့သော်
 ချမ်းမြေ့ကြည်လင်း၊ စိတ်ဝယ်ရွှင်တည်
 မြေပြင်ကျယ်ဝင်း၊ လယ်ယာခင်းနှင့်
 အင်းအိုင်မြစ်ချောင်း၊ ရှုမညောင်းတည်
 တောင်စောင်းတောင်ထိပ်၊ စေတီရိပ်ဝယ်
 ဆွေမိတ်တူစုံ၊ ဖူးရတုံသော်
 အာရုံသန့်စင်၊ ကြည်ဘဝင်နှင့်
 မိခင်မြေမြ၊ သာလေစွဟု
 နှုတ်ကဖန်ဖန်၊ ဆိုမိသံသည်
 မိုးယံပဲ့တင် ထပ်လိမ့်တည်း။
 သူရွာ သူပြည်၊ သာမောသည်ဟု
 နှုတ်ရည်စကား၊ ဘယ်သို့ကြားလည်း
 ငါကား မတုန်လှုပ်ပြီတကား။

ငွေတာရီ

ခက်ဆစ်အဖွင့်

၁။	ရော်ရမ်း	“	မျှော်မှန်းတမ်းတသည်။
၂။	ဝပြော	“	စားရေရိက္ခာပေါများကြွယ်ဝသော။
၃။	ရှုမညောင်း	“	ကြည့်ရှု၍ မငြီးငွေ့နိုင်။
၄။	ကြည်ဘဝင်	“	ကြည်လင်သောစိတ်။
၅။	သာလေစွ	“	အလွန်သာယာသည်။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

တိုင်းတစ်ပါး၏သာယာတင့်တယ်မှုကို အားကျမှု မရှိဘဲ မိမိရပ်ရွာ၊ မိမိတိုင်းပြည် အမိမြေသည်သာ အသာယာဆုံး၊ အလှပဆုံးဟူ၍ ကြည့်တတ်၊ မြင်တတ်၊ မြတ်နိုးချစ်ခင်တတ်၊ ခံစားတတ်ပြီး၊ မိမိမြေကိုသာ သံယောဇဉ်တွယ်ပုံကို ရေးသားထားသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ ကဗျာဆရာသည် ကိုယ့်ရွာကိုယ့်ပြည်၏ အလှကို မည်သို့ ဖော်ပြထားသနည်း။
- ၂။ ‘မိခင်မြေမြသာလေစွ’ ဟူသောစကားကို ပေါ်လွင်အောင် ရှင်းပြပါ။

လောကအလှဆင်နေ၏
(လွတ်လပ်ရေးခေတ်)

‘လောကအလှဆင်နေ၏’ ကဗျာသည် ‘မင်းယုဝေ’ ၏ ကဗျာတစ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်ရေးခေတ်တွင်ရေးဖွဲ့သည်။

မင်းယုဝေသည် ပုသိမ်မြို့ ဇာတိဖြစ်သည်။ ၁၉၂၈ တွင် ဖွားမြင်ပြီး အမည်ရင်းမှာ ဦးဝင်းမောင် ဖြစ်သည်။

ပုသိမ်မြို့ အမျိုးသားအထက်တန်းကျောင်းမှ တက္ကသိုလ်ဝင် စာမေးပွဲအောင်မြင်၍ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှ ဝိဇ္ဇာဘွဲ့ရသည်။ အစိုးရပြန်ကြားရေးဌာန၊ အထက်တန်း ဘာသာပြန်၊ ခရိုင်ပညာအုပ်၊ စာပေဗိမာန် စာပြု၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ဘာသာပြန်နှင့် စာအုပ်ထုတ်ဝေရေးဌာန လက်ထောက်စာတည်း တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်၊ အရှေ့တိုင်းနှင့် အာဖရိကဆိုင်ရာ ဘာသာစကား စာပေယဉ်ကျေးမှု ပညာသင်ကျောင်းတွင် ဘာသာပြန်နှင့် အဘိဓာန်ပညာရပ်များကို ဆည်းပူးခဲ့သည်။ ငွေတာရီမဂ္ဂဇင်းကို စတင် တည်ထောင်သူဖြစ်သည်။ မြတ်မင်္ဂလာမဂ္ဂဇင်းနှင့် မင်္ဂလာမောင်မယ် စာစောင်တို့တွင် အယ်ဒီတာချုပ် အဖြစ် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

မင်းယုဝေ၏ ထုတ်ဝေပြီးစာအုပ်များတွင် ဘဝမာလာ ကဗျာများ၊ ငွေတာရီနှင့်တွဲဖက်ရေးသားသော ရတနာကဗျာများ၊ အိမ်ပြန်ချိန်ကဗျာများ၊ ရေခပ်ချိန်ကဗျာများ၊ ငွေတာရီနှင့် တွဲဖက်ဘာသာပြန်သော ကမ္ဘာကျော်အိစ္စပုံပြင်များ၊ တိုက်စိုးနှင့် တွဲဖက်ရေးသားသော မြန်မာစာမိတ်ဖွဲ့နှင့် စာဆိုနှင့်သူတေသီ၊ ပထမမြန်မာများ စသည်တို့ ပါဝင်သည်။

‘လောက အလှဆင်နေ၏’ ကဗျာတွင် လောကကို အလှဆင်တည်ဆောက်သူတို့၏ ဂုဏ်ရည်ကို ရေးဖွဲ့ထားသည်။

လောက အလှဆင်နေ၏

ကြည့်စမ်း အဆွေ
ငွေပိုးကောင်ငယ်၊ အားမာန်ကြွယ်၍
သွယ်သွယ်ယှက်လိမ်၊ ပိုးမျှင်အိမ်ကို
တည်ငြိမ် တည်ဆောက်နေဘိ၏။

ဝတ်ရည်စုပ်စား၊ ပျားအများလည်း
မနားမနေ၊ တည်ဆောက်နေသည်
ရွှေရည်ပျိုးပျိုး၊ ပျားလပို့။

ကျာကျာကျည်ကျည်၊ အော်ကာမြည်လျက်
ညီညာကြိုးစား၊ စာငှက်များလည်း
ပျံလွှားလေထဲ၊ တသဲသဲနှင့်
တွဲလီတွဲလောင်း၊ စာဘူးတောင်းကို
စုပေါင်းဆောက်တည် စီရရီ။

သည်မှာလူသား၊ အလုပ်သမားလည်း
တံတားလမ်းတာ၊ အိမ်ခန်းဝါနှင့်
တိုက်တာစက်ရုံ၊ အစုံစုံကို
စွမ်းကုန်ရှိသမျှ၊ အားမာန်ပြလျက်
တည်ကြဆောက်ကြ၊ ထူထောင်ကြသည်
လောကအလှဆင်နေ၏။

မင်းယုဝေ

ခက်ဆစ်အဖွင့်

၁။	ရွှေရည်ပျို့ပျို့	=	ရွှေရောင်ထွက်နေသည်။
၂။	ပျားလပို့	=	ပျားကောင်တို့ဝတ်ရည်သို့ လှောင်ရာပျားအံ့ အထက်ပိုင်း။
၃။	ကျာကျာကျည်ကျည်	=	ငှက်ကလေးများအော်မြည်သံ။
၄။	တသဲသဲ	=	အများအပြားစုဝေးလျက်။
၅။	စာဘူးတောင်း	=	ထိပ်ဝါစာကလေးများ ရက်လုပ်သည့် တွဲလျားကျနေသော အသိုက်ရှည်။
၆။	ခန်းဝါ	=	နေရာ။ အရပ်။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

ငွေရောင်ပိုးကောင်များ၊ ပျားများ၊ စာငှက်များ၊ အလုပ်သမားများသည် မိမိတာဝန်အသီးသီးဖြင့် လောကအလှကို တည်ဆောက်နေသည်။ အားမာန်အပြည့်ဖြင့် လောကအလှဆင်နေကြောင်း ရေးဖွဲ့ထားသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ လောကအလှဆင်သူ (၄) ဦးတွင် မည်သူသည် အလှဆင်နိုင်စွမ်းအရှိဆုံးနည်း။ အဘယ်ကြောင့်နည်း။
- ၂။ အောက်ပါအဖွဲ့များကိုရှင်းပြပါ။
- (က) ဝတ်ရည်စုပ်စား၊ ပျားအများလည်း၊ မနားမနေ၊ တည်ဆောက်နေသည်၊ ရွှေရည်ပျို့ပျို့၊ ပျားလပို့။
  - (ခ) ညီညာကြိုးစား၊ စာငှက်များလည်း၊ ပျံလွှားလေထဲ၊ တသဲသဲနှင့်
  - (ဂ) စွမ်းကုန်ရှိသမျှ၊ အားမာန်ပြလျက်၊ တည်ကြ ဆောက်ကြ၊ ထူထောင်ကြသည်၊ လောကအလှဆင်နေ၏။

ချောင်းကလေး
(လွတ်လပ်ရေးခေတ်)

‘ချောင်းကလေး’ ကဗျာသည် ‘ဘုတလင်ချစ်လေး’ ၏ ကဗျာတစ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။

ဘုတလင်ချစ်လေး၏ အမည်ရင်းမှာ ဦးချစ်မောင်ဦးဖြစ်သည်။ မန္တလေးမြို့ဇာတိဖြစ်၍ ၁၉၂၃ ခုနှစ်တွင် မွေးဖွားသည်။ မန္တလေး ဆရာဖြစ်သင် နော်မန်ကျောင်းနှင့် မန္တလေးတက္ကသိုလ်တို့တွင် ပညာ ဆည်းပူးခဲ့သည်။ မုံရွာမြို့တွင် အထက်တန်းပြ ဆရာအဖြစ်ဆောင်ရွက်ကာ မြန်မာစာကို သင်ကြားပေးခဲ့ သည်။ ကဗျာများစွာရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် ကွယ်လွန်သည်။

ကချေသည်နှင့် အခြားကဗျာများ၊ မြကြေးမုံကဗျာများ၊ သနပ်ခါးတစ်ကွက် ရွှံ့တစ်စက် ကဗျာများ ဟူသော ကဗျာပေါင်းချုပ် စာအုပ်များကို ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ‘ကဗျာဟူသည်’ ဟူသောကဗျာဖွဲ့နည်း ကျမ်းကို လည်း ပြုစုခဲ့သည်။

‘ချောင်းကလေး’ ကဗျာတွင် ရပ်သူရွာသားများ မှီခိုအားထားရာ ချောင်းကလေး၏ဂုဏ်နှင့် ချောင်း ကလေးကို ကာကွယ်ရမည့်တာဝန်ကို ရေးဖွဲ့ထားသည်။

ချောင်းကလေး

တောင်ရိုးပေါ်က၊ အခြေစု၍
နိုးထဆင်းလာ၊ ရေစီးသာနှင့်
ရပ်ကျိုးရွာကျိုး၊ ဆောင်သယ်ပိုးသည့်
အဖိုးတန်သော ချောင်းကလေး။

သည်ချောင်းကင်း၊ ငါတို့စား၏
သည်ချောင်းရေပေါက်၊ တို့သုံးသောက်၏
သည်ချောင်းရေလျှံ၊ နန်းတင်ကျန်တွင်
သီးနှံမျိုးစုံ၊ တို့စိုက်ကုန်၏
သည်ချောင်းငယ်ကား၊ တို့ရွာများ၏
အားထားဖွယ်ရာ ကျေးဇူးရှင်။

ဒိုက်နှင့်သရော၊ ရေစုန်မျောက
မကောရန်ဆယ်၊ ကမ်းစွယ်ကမ်းပါး
ပြိုမသွားအောင်၊ လုပ်အားကိုသုံး
တို့စုရုံးမည်။

ချောင်းဆုံးချောင်းစ
မခွဲကြဘဲ ဖို့ကြ ဆည်ကြ
တားဆီးကြမည်။
သည်ချောင်းအရေး
အသက်ပေး၍၊ တုံ့နှေးမဆ
ဖြေရှင်းကြမည်၊ ညနေချိန်ခါ မဟူတည်း။

ဘုတလင်ရူဖံလေး

ခက်ဆစ်အဖွင့်

- ၁။ နှုန်း = ရေစီးနှင့်ပါလာပြီး မြစ်ချောင်းစသည်တို့တွင် အနည်ထိုင်တင်ကျန်နေသော ရွှံ့နှစ်မြေဆီ။
- ၂။ ဒိုက်သရော = ရေစီးတွင် မျောပါလာလိုက်၊ ကမ်းတွင် တင်လိုက်ရှိသော အမှိုက်စု။
- ၃။ ကော = မြစ်ချောင်း စသည်တို့တွင်မြေပို၍ ရေတိမ်လာသည်။
- ၄။ တုံ့မနွေး = နွေးကွေးဆိုင်းငုံ့မနေဘဲ။
- ၅။ မဟူ = မဆို။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

ရပ်အကျိုး၊ ရွာအကျိုးကို သယ်ပိုးသော ချောင်း ကလေး၊ ချောင်းကလေးကိုမှီ၍ စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ပုံ၊ ရွာ၏ အားထားရာဖြစ်ပုံ၊ ချောင်းကလေးကောမသွားရန် ရွာသားများလုပ်အားပေးကြပုံ၊ ဆည်ဖို့ကြပုံ၊ ချောင်းကလေး မတိမ်ကောအောင်၊ ကမ်းမပြိုအောင် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရသည့် တာဝန်သိစိတ်၊ သဘာဝကို ထိန်းသိမ်းလိုစိတ်ရှိပုံတို့ကို ရေးဖွဲ့ထားသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ ချောင်းကလေးနှင့်ပတ်သက်၍ ရွာသူရွာသားများ ဆောင်ရွက်ရမည့် တာဝန်များကား အဘယ်နည်း။
- ၂။ အောက်ပါအဖွဲ့များကိုရှင်းပြပါ။
- (က) သည်ချောင်းရေလျှံ၊ နှုန်းတင်ကျန်တွင်၊ သီးနှံမျိုးစုံ၊ တို့စိုက်ကုန်၏။
  - (ခ) ဒိုက်နှင့်သရော၊ရေစုန်မျောက၊ မကောရန်ဆယ်။
  - (ဂ) သည်ချောင်းအရေး၊ အသက်ပေး၍၊ တုံ့နွေး မဆ၊ ဖြေရှင်းကြမည်။

နှင်းယွန်းဟေမန်
(လွတ်လပ်ရေးခေတ်)

‘နှင်းယွန်းဟေမန်’ကဗျာကို ရေးဖွဲ့သော ‘ဒဂုန်တာရာ’သည်ကျိက်လတ်မြို့နယ် ထိုင်ကူမြစ်တန်းရွာ
ဇာတိဖြစ်၍ ၁၉၁၉ ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်သူဖြစ်သည်။ အမည်ရင်း ဦးဌေးမြိုင် ဖြစ်သည်။

ရန်ကုန် အောင်ဇေယျမင်္ဂလာ ဗမာစာသင်ကျောင်း၊ ကျိက်လတ် အမျိုးသားကျောင်း၊ ရန်ကုန်ရေ
ကျော် မက်သဒစ်ကျောင်းတို့၌ ပညာသင်ခဲ့ပြီး ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်တွင် ဆက်လက်ပညာဆည်းပူးသည်။
မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးကြိုးပမ်းမှုတွင်ပါဝင်လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံစာရေးဆရာအသင်းဥက္ကဋ္ဌ၊
မြန်မာနိုင်ငံစာရေးဆရာ စာပေကလပ် အတွင်းရေးမှူး၊ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ ကဗျာဆရာ သမဂ္ဂဥက္ကဋ္ဌ
တာဝန်များယူခဲ့သည်။ တာရာမဂ္ဂဇင်းကို စတင်တည်ထောင်သူဖြစ်ပြီး၊ စာပေသစ်မဂ္ဂဇင်း စတင်ထုတ်ဝေသူ
နှင့် အယ်ဒီတာလည်းဖြစ်သည်။ ဒဂုန်မဂ္ဂဇင်းတွင် ကဗျာများစတင်ရေးသားချိန်မှစ၍ ဒဂုန်တာရာ အမည်
ခံယူသည်။ ကဗျာများ အစဉ်တစိုက် ရေးဖွဲ့သည့်အပြင် ကလောင်အမည် အမျိုးမျိုးသုံးပြီး စာပေ၊ ရုပ်ရှင်၊
ပန်းချီ၊ ဂီတ၊ အနုပညာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဝေဖန်ရေးဆောင်းပါးများလည်း ရေးသားခဲ့သည်။

ဒဂုန်တာရာ၏ လက်ရာများတွင် မေပတ္တိ၊ ဒဂုန် တာရာ၏ ဒဂုန်တာရာ၊ ရုပ်ပုံလွှာ၊ စံပယ်ဦးဝတ္ထု
တို့များ၊ အလင်္ကာကဗျာစု၊ ဒဂုန်တာရာ ဝတ္ထုတိုပေါင်းချုပ်၊ ကြာပန်းရေစင်ဝတ္ထု၊ ဧရာဝတီယန်စီဗော်လက်
ခရီးသွားမှတ်တမ်းနှင့် စာပေသဘောတရား၊ စာပေဝေဖန်ရေး၊ စာပေလှုပ်ရှားမှု၊ အယ်ဒီတာစားပွဲ၊ စာပေ
အနုပညာဝေဖန်ရေးနှင့် ပန်းနုရောင်အို၊ စာလုံးဆေးစက် စောင်းကြိုးနှင့် ကတ္တီပါကားလိပ်၊ အလှပေဒ
စသော စာပေအနုပညာဆိုင်ရာ စာအုပ်များပါဝင်သည်။

နှင်းယွန်းဟေမန် ကဗျာတွင် ဆောင်းအကုန် နွေအကူး နွေဦး၏ သဘာဝမြင်ကွင်းကို ဖက်ဆစ်တော်
လွန်ရေး သရုပ်ဖော်ဟန်နေသော မြင်ကွင်းအဖြစ် ဆက်စပ်ရေးဖွဲ့ထားသည်။

နှင်းယွန်းဟေမန်

နှင်းယွန်းတော့မည်
ဖျော့ဖျော့ကလေး၊ မြူဝတ်မြွေးလည်း
နှေးနှေးသက်ဆင်း၊ နှင်းအကြွင်းတို့
ဖြည်းညင်းသာသာ ကျလေပြီ။

မြိုင်ကျေးငှက်တို့
ရွတ်ကန်ခုန်ပျံ၊ သိုက်မြုံယံမှ
တေးသံကျူးရင့်၊ ဂါထာဆင့်၍
ဖွင့်ဟသီချင်း ညည်းလေပြီ။

တသွင်သွင်လျှင်
ရေယဉ်စမ်းချောင်း၊ မြစ်ရိုးကြောင်းဝယ်
ပျံ့လှောင်းစိမ်းနံ့၊ ရော်ရွက်ဖန်လည်း
ငုံငုံမနေ မောလေပြီ။

နီရဲရဲလျှင်
ပေါက်လဲပွင့်ငုံ၊ သရက်ထုံ၍
အစုံရောဖက်၊ နီသစ်ရွက်တို့
နီလျက်နီကာ မြန်းလေပြီ။

သည်ချိန်ရောက်တိုင်း
မြေအောက်စမ်းဝှက်၊ သိုလက်နက်ဖြင့်
ချိန်းချက်ထကြွ၊ ခုခံကြသည့်
ဖော်ပြသဏ္ဌာန်၊ ကြေးမုံမှန်လျှင်
တော်လှန်ရေး၏ နိမိတ်တည်း။

ဒဂုန်တာရာ

ခက်ဆစ်အဖွင့်

- ၁။ ဟေမန် = ဆောင်းရာသီ၊ ဟေမန္တ။ (ပါဠိ)
- ၂။ ယွန်း = သွားသည်။ ရွှေ့လျားသည်။
- ၃။ မြူဝတ်မြွေး = ယှက်သန်းနေသောနှင်းမြူလွှာ။
- ၄။ ရွတက် = ဖြည်းညင်းစွာတက်သည်။
- ၅။ တသွင်သွင် = အလျဉ်မပြတ်။
- ၆။ ပျံ့လှောင်းစိမ်းနဲ့ = သစ်ရွက်စိမ်းနဲ့ ပျံ့လွင့်နေသည်။
- ၇။ ရော်ရွက်ဖန့် = ဝါဖျော့ဖျော့ရွက်ဟောင်းများ။
- ၈။ ငုံ့ = ဆိုင်းငံ့သည်။
- ၉။ ပေါက်လဲပွင့်ငုံ့ = ပေါက်ပွင့်၊ လက်ပံပွင့် အဖူးအငုံ့။
- ၁၀။ ထုံ = မွေးပျံ့သည်။
- ၁၁။ သိုလက်နက် = ဝှက်ထားသော လက်နက်။

သင်ခန်းစာအကျဉ်း

ဆောင်းအကုန် နှင်းကြွင်းကလေးများကျနေပုံ၊ ကျေးငှက်သာရကာများပျော်မြူးကာ တေးသံကျွေးရင်း နေပုံ၊ တသွင်သွင်စီးနေသော စမ်းချောင်းကလေးတွင် ရော်ရွက်ဝါကလေးမျောပါနေပုံ၊ ပေါက်၊ လဲ၊ သရက် ပွင့်များ နီရဲစွာပွင့်နေပုံ၊ ထိုမြင်ကွင်းသည် ဖက်ဆစ်တော်လှန်ရေး၏ နိမိတ်အဖြစ် ထင်ဟပ်ပြနေပုံတို့ကို ရေးဖွဲ့ထားသည်။

လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းများ

- ၁။ ကဗျာဆရာက နွေဦးမြင်ကွင်းများကို မည်သည့်အရေးကိစ္စနှင့် ဆက်စပ်ရေးဖွဲ့ပြထားသနည်း။
- ၂။ ဖက်ဆစ်တော်လှန်ရေး၏နိမိတ်အဖြစ် မည်သည့်မြင်ကွင်းကို စာဆိုကရေးဖွဲ့ပြသနည်း။

ခက်ဆစ်

စာမျက်နှာ

က

ကရိုဏ်း	၇
ကပိလက္ခဏာ	၇
ကသစ်ပင်	၂၆
ကေသရာ	၆
ကံစပ်ကာဂဟေဆော်ကြ	၂၆
ကောက်တီ	၂၃
ကိုက်ဗျာဆံ	၂၃
ကင်းစမ်းတောင်	၁၉
ကန်ပိုင်	၂
ကုန်စေဆန်းသာ	၆
ကမ္မလာအထည်	၂၇
ကိုယ်ထီး	၁၄
ကျီ	၃၆
ကျံကျံ	၁၉
ကျောက်ထက်စာ	၆
ကြာချည်	၂၇
ကြော့ကြော့	၁၈
ကြံဟင်း	၁၄
ကြွက်နားပေါင်း	၁၄

ခ

ခန္ဓ	၂၃
ခရောင်းယာ	၃၆
ခန့်ချင့်ထောက်	၆
ခန်းဝင်	၃၆

ခက်ဆစ်

စာမျက်နှာ

ခုံမင်	၆
ချိုလိမ်ကော့	၂၃
ချင်း	၁၀
ချစ်တဲ့သူငယ်လေ	၁၀
ချိမ့်	၆
ခြောက်ရောင်ညီး	၁၈

ဂ	
ဂါထာ	၆
ဂူကြီးသခင် ရွှေလင်းပင်နှင့် ရွှေခြင်္သေ့မြွေ	၁၈
ဂုံချို	၁၀
ဂုံချိုကုံး	၁၀
ဂုံပဝါ	၃၆

•	
စကားကြီး	၆
စလယ်ဝင်	၃၆
စိ	၅
စေ့ရေ	၁၉
စဉ်ရှည်	၆
စွေ.စွေ.	၃၆

ဆ	
ဆလံမြောက်	၂၆
ဆည်းကျံကျံ	၁၉
ဆိုခင်း	၆
ဆောင်လုံးညီး	၁၀
ဆည်းဆ	၇
ဆိတ်ညံ	၁၉

ခက်ဆစ်	စာမျက်နှာ
ဆန်းဂိုဏ်း	၇
ဆွေငယ်လင်	၁၄
ဇမ္ဗူဆီမီး	၁၈
ည	
ညတကာမိတ်	၃၆
ညိမ္ဗန်တုလွတ်	၇
ဋ	
ဋီကာ	၇
ဌ	
ဌာန်	၇
တ	
တကောင်းကိုင်	၂၆
တထေနှစ်ထေ	၃၀
တစ်သိန်ပြောင်	၃၆
တီမှာ	၅
တေး	၂
တောင်ကျချောင်း	၂
တွေတွေ	၁၈
တွတ်တွတ်	၁၄
ထ	
ထစ်ထစ်	၁၈
ထုံထုံ	၂

ခက်ဆန်

ထုံးနည်း

ထွာနံငယ်

ထွန်ကိုဖြုတ်

စာမျက်နှာ

၇

၂၃

၂၃

ဒ

ထန်းခေါက်ဖာ

၃၆

င

ဓာ

၅

ဓူဝံ

၁၉

ဓာတ်

၇

န

နတ်ခရိုင်

၁၀

နန္ဒာ

၂

ပ

ပမာ

၇

ပလိုင်း

၁၄

ပဝရံ

၂၆

ပါဠိ

၇

ပီလော

၁၄

ပု

၅

ပေချပ်

၆

ပစ္စည်း

၇

ပါဌ်သား

၆

ပျိုးထောင်

၂၃

ပြာသာဒ်

၂၆

ခက်ဆစ်

ပြောဟောမဲ့ထွေ

စာမျက်နှာ

၆

ပြည့်ဝ

၂၆

ပွဲခါညောင်ရေ

၁၉

ပွဲမှောက်

၆

ပြွမ်း

၁၄

ဇ

ဖားပေါင်မင်း

၁၄

ဖြောက်ဖြောက်

၁၉

ဃ

ဗလချာနောက်

၂၆

ဗီရဏီ ၄၄

၂၆

ဗောင်း

၁၄

ဗုံတော်သား

၂၃

ဘ

ဘာ

၅

ဘိုးတော့ကောင်းမှု

၁၈

ဘုံဗိမာန်

၂၆

ဘုံဝတီ

၂

မ

မာဏဝီ

၂၆

မဲဇာတောင်ခြေ

၁၈

မဲ့

၆

မိုးရှိရှိ

၁၈

မယ်စော

၂၃

မြတန်

၂

စက်ဆန်

မြေပဝရံ

မွေမွေလျော်လျော်

စာမျက်နှာ

၂၆

၂

ယ

ယုဂန်

ယောက်မ

၁၉

၁၀

ရ

ရထားယာဉ်သာ နေစကြာ

ရေရှင်

ရဲစား

ရွံ့ရွံ့

ရွံ့ရှာ

ရွှေစေတီကြီး

ရွှေပေရွက်

ရွှေပြည်

ရွှေဖိဦး

ရွှေအင်းတိမ်

ရွှမ်း

၁၉

၁၈

၂၃

၅

၆

၁၈

၂၃

၁၈

၁၀

၃၀

၁၄

လ

လိ

လောင်းရေစက်

လယ်တစ်ရှင်

လွေး

လျှင်း

၅

၂၆

၃၆

၁၄

၆

ခက်ဆစ်

စာမျက်နှာ

ဝ

ဝစနက်

၇

ဝသန်

၁၄

ဝါဦး

၁၀

ဝိ

၅

ဝိဂြိုဟ်

၇

ဝတ်တော်တက်

၂၆

သ

သဘင်

၆

သားများမအော

၂၃

သိ

၅

သီကရီ

၂၆

သီခေါင်

၁၉

သီရိ

၁၈

သု

၅

သုဒဿနာ

၂၆

သံဝါ

၁၉

သံသရာ

၇

သောင်းပြောင်း

၁၄

သဒ္ဓါ

၁၉

သိပ္ပ

၅

သွေ့သွေ့

၃၆

ဟ

ဟည်

၂၃

ဟုတ္တာ

၂

ကပ်စာ

စာရက်စာ

၁

အကြေ

၁၈

အကျွတ်

၇

အခြေကိုနှင်း

၃၆

အစာ

၂၇

အဋ္ဌကထာ

၇

အနက်အဓိပ္ပာယ်

၆

အခဲကြီးကုတ်ကြက်ရုတ်သို့

၆

အလုတ်

၁၄

အာသာဝတီ

၂၇

ဗာက္ခရာ

၅

ဘုတ်ပလ္လင်

၁၈

၂

ဥရဘူတ

၅

၃

ဧရာ

၁၄

သောန်

၂၆